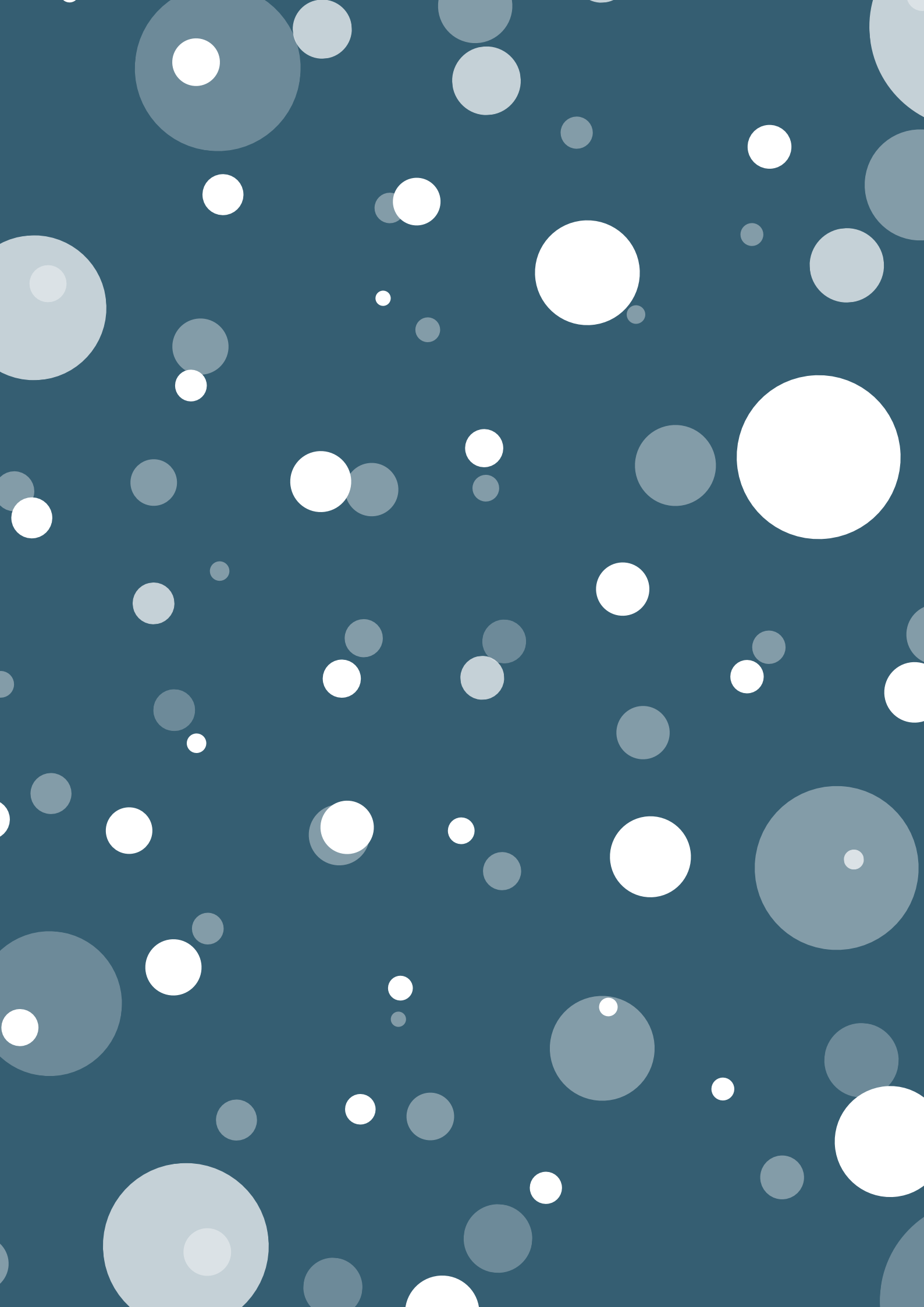

ANTISEMITISME in het Nederlandse **SOCIALE** **MEDIA LANDSCHAP**

2 0 2 1

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Introductie	5
2. Samenstelling dataset	7
2.1 Platformen	8
2.2 Taal	9
3. Toxiciteits-analyse	11
3.1 Toxiciteit gehele dataset	11
3.2 Toxiciteit in berichten met betrekking tot de Joodse gemeenschap	11
Platformen	12
3.3 Gemiddeld toxiciteitsniveau	12
3.4 Intersectionaliteit en correlatie	14
3.5 Meest voorkomende scheld- en triggerwoorden	15
4. Netwerkanalyse	19
5. Topic analyse	23
5.1 Grote topics	23
5.2 Kleinere topics	26
5.3 Topics typerend voor Nederland	26
6. Meme analyse	29
6.1 Terugkerende thema's en narratieven in 2021	29
6.2 Symboliek en figuren	29
6.3 Complottheorieën	30
6.4 Tekstuele inhoud (OCR en captions)	32
7. Tijdslijn	35
7.1 Evolutie in de tijd	37
8. Conclusie	39

In deze serie is een **Appendix** beschikbaar met een verklarende lijst aan technische termen en gekende antisemitische termen en complottheorieën. Daarnaast is apart een **Methodologisch Document** beschikbaar dat uitleg geeft bij de gebruikte definities, methodologie en technische aspecten. En tevens een **Technisch Rapport** dat laat zien hoe dit onderzoek is opgebouwd en van welke onderzoeksmethoden en technieken gebruik is gemaakt. We raden aan om deze documenten bij de hand te hebben als u het rapport leest.

Voorwoord

Sinds begin jaren tachtig houdt CIDI zich actief bezig met het monitoren en documenteren van antisemitische ontwikkelingen in Nederland. Jaarlijks brengt CIDI de *Monitor Antisemitische Incidenten* uit, waarin verslag wordt uitgebracht van antisemitische incidenten die tijdens dat jaar plaatsvonden in de fysieke wereld. In de afgelopen jaren werd echter steeds duidelijker dat deze incidenten slechts een deel van de werkelijkheid laten zien. Sociale media en online platformen spelen een steeds grotere rol in het dagelijks leven, in maatschappelijke discussies en in de verspreiding van ideologieën en complottheorieën. Daarmee heeft ook antisemitisme zich in toenemende mate naar de online wereld verplaatst.

Vanuit die constatering heeft CIDI dit onderzoek laten uitvoeren: onze analyses zouden simpelweg niet meer volledig zijn geweest indien we deze online wereld buiten beschouwing bleven laten. Het doel van dit rapport is om meer inzicht te krijgen in de aard, omvang en verspreiding van antisemitisme binnen het Nederlandse online landschap. Aan de hand van grootschalige dataverzameling en AI-gestuurde analyses wordt zichtbaar hoe antisemitische discoursen verweven raken met complottheorieën, politieke polarisatie, internationale conflicten en bredere extremistische stromingen. De analyses tonen niet alleen de aanwezigheid van expliciet antisemitische boodschappen, maar ook de manier waarop antisemitische stereotypen en narratieven zich aanpassen aan actuele maatschappelijke gebeurtenissen.

Het jaar 2021 stond opnieuw in het teken van maatschappelijke onrust, polarisatie en internationale spanningen. De nasleep van de coronapandemie bleef diep ingrijpen in het publieke debat en had een grote impact op het online discours. Discussies over lockdowns, vaccinaties en coronamaatregelen gingen gepaard met een sterke toename van complotdenken, wantrouwen tegenover instituties en de verspreiding van haatdragende narratieven. In die context bleek antisemitisme opnieuw een hardnekkig en terugkerend element binnen online discussies. Kregen Joden in de Middeleeuwen de schuld van het veroorzaken van de pest, ditmaal bleken zeer veel mensen ontvankelijk voor de suggestie dat diezelfde Joden de kwade krachten achter de coronapandemie waren.

Tegelijkertijd werd het maatschappelijke debat verder aangescherpt door een aantal spraakmakende gebeurtenissen in Nederland. Zo kreeg de rechtszaak van CIDI tegen Thierry Baudet brede publieke aandacht en leidde deze tot felle discussies op sociale media over antisemitisme, vrijheid van meningsuiting en politieke verantwoordelijkheid. Daarnaast zorgde de opflakking van het conflict tussen Israel en Hamas in Gaza in mei 2021 voor een duidelijke piek in online spanningen en antisemitische uitingen, zowel binnen het internationale als binnen het Nederlandse sociale medialandschap.

Dit rapport vormt daarmee een belangrijke aanvulling op het bestaande inzicht in antisemitisme in Nederland. Om die reden willen we dit onderzoek vanaf nu jaarlijks uitvoeren. Alleen door zowel offline als online ontwikkelingen structureel te monitoren, kunnen veranderingen in aard, intensiteit en verspreiding tijdig worden herkend en effectief worden aangepakt. Wij hopen dat dit onderzoek, dat mede mogelijk werd gemaakt door financiering van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding, daarvan een begin kan zijn.

Naomi Mestrum,
directeur CIDI

1. Introductie

Sociale media bieden gebruikers de mogelijkheid om snel informatie en meningen te delen, maar fungeren tegelijkertijd als een platform waarop haatdragende en complotgedreven boodschappen en misinformatie kunnen circuleren. In 2021, te midden van de Covid-19-pandemie, zagen we dat frustraties over lockdowns en gezondheidsmaatregelen een stroomversnelling van problematische online content teweegbrachten, waaronder hardnekkige antisemitische narratieven.

Om beter inzicht te krijgen in de manifestatie en verspreiding van antisemitisme binnen het Nederlandse sociale medialandschap, voerden we een kwantitatieve big data-analyse uit op content uit het jaar 2021¹. De analyse maakt gebruik van AI-gestuurde classificatie, topic- en meme-analyse, en aanvullende methoden om zowel de kwantitatieve omvang als de verspreidingspatronen en thematische structuren van antisemitische discoursen te onderzoeken.

Hoewel 2021 in tijd gezien nog relatief recent lijkt, wordt het op het gebied van digitale data toch als historisch beschouwd: veel platformen bewaren gegevens slechts tijdelijk, oude content wordt vaak gemodereerd en verwijderd en/of is niet systematisch gearchiveerd, en de toegang tot historische datasets is vaak beperkt. Dit heeft gevolgen voor het verzamelen en analyseren van data: Twitter/X-gegevens zijn bijvoorbeeld relatief goed beschikbaar via publieke API's en archieven, terwijl data van platformen zoals Facebook en Instagram aanzienlijk moeilijker toegankelijk zijn, en sommige alternatieve platformen (*fringe platformen*) slechts fragmentarische historische datasets bieden. Deze situatie leidt tot een duidelijke disbalans in de hoeveelheid beschikbare data: er is een overvloed aan Twitter/X-data, maar veel minder gegevens van andere platformen.

Het analyseren van historische data vereist daarom extra zorg met betrekking tot datakwaliteit, representativiteit en de mogelijke impact van ontbrekende gegevens. Deze beperkingen beïnvloeden de mate van detail die we kunnen bieden per platform; de conclusies blijven valide, zij het met een minder gedetailleerd inzicht voor platformen waar minder historische data beschikbaar is.

In dit rapport wordt een breed overzicht geboden van antisemitisme op Nederlandse sociale media in 2021. Hoofdstuk 2 geeft uitleg bij de onderzochte data. Hoofdstuk 3 tot en met 6 presenteren de resultaten van de analyse. Dit omvat een toxiciteitsanalyse, waarin de hoeveelheid, ernst en verdeling van toxiciteit over verschillende (sub)categorieën wordt onderzocht, een netwerkanalyse, die de verspreiding van antisemitische content en de rol van centrale verspreiders in kaart brengt, een topicanalyse, waarin de belangrijkste antisemitische thema's, topics en narratieven worden geïdentificeerd en gecontextualiseerd, een meme-analyse, gericht op het beeldmateriaal, en een tijdsanalyse, waarin de verspreiding van antisemitische content over het jaar wordt gevolgd om pieken en dalen in activiteit te detecteren. Aanvullend zijn een methodologisch document² (aangeraden om op voorhand door te nemen) en een extensief technisch rapport³ beschikbaar.

Met deze studie wordt op een brede en genuanceerde manier inzicht geboden in de omvang, verspreiding en thematische context van antisemitische uitingen online door Nederlandse social media gebruikers. Fringe platforms, memes, complottheorieën en Covid-gerelateerde spanningen en de inbedding van antisemitisme in bredere extremistische ideologieën spelen hierbij een cruciale rol. Het rapport biedt daarmee handvatten voor beleidsmakers, onderzoekers en maatschappelijke organisaties om historische patronen te begrijpen en toekomstige online haat beter te kunnen monitoren en bestrijden.

² Geeft uitleg bij de gebruikte definities, methodologie en technische aspecten.

³ Diepgaande uitleg bij de gebruikte technische aspecten

¹ Terwijl de analyse werd gemaakt in het jaar 2025.

2. Samenstelling dataset

Voor dit onderzoek naar antisemitisme in het Nederlandse sociale medialandschap werd een uitgebreide dataverzameling opgezet voor het jaar 2021 van 12 verschillende platformen. Dit omvatte zowel VLOPs⁴ (Twitter/X, Facebook, Instagram, TikTok, YouTube en Reddit), als fringe media (4chan⁵, Telegram en ggag⁶) en lokale Nederlandse platformen (Marokko.nl⁷, GeenStijl en Dumpert⁸). Van bijna alle platformen werd zowel volledig willekeurige data verzameld als data

verzameld op basis van op voorhand geselecteerde keywords (zowel neutrale als toxische keywords⁹). De dataverzameling richtte zich uitsluitend op publiek geposte inhoud. Berichten uit privé-groepen en -chats werden niet verzameld. De geografische locatie werd afgebakend aan de hand van metadata - gebruikers die hun locatie publiek maken - of de automatische detectie van de Nederlandse taal. Dit houdt in dat ook een deel Engelstalige berichten gepost door Nederlandse gebruikers is meegenomen. Andere talen zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten¹⁰. Daarnaast houden we rekening met de beperking dat een klein deel van de Nederlandstalige berichten mogelijk afkomstig is van Nederlandstalige gebruikers buiten Nederland. In dit hoofdstuk bekijken we de samenstelling van de verzamelde data op basis van platform en taal¹¹.

⁴ Very Large Online Platforms: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/dsa-vlops>

⁵ 4chan is een website waar gebruikers volledig anonim en zonder moderatie berichten kunnen delen. Het platform staat bekend om de verspreiding van extreem haatdragende, gewelddadige en mogelijk radicaliserende content.

⁶ ggag is een platform dat zich richt op het delen van memes en korte video's. Het heeft een beperkte moderatie en staat bekend om zijn soms controversiële en aanstootgevende humor, die vaak grenst aan extremistische inhoud.

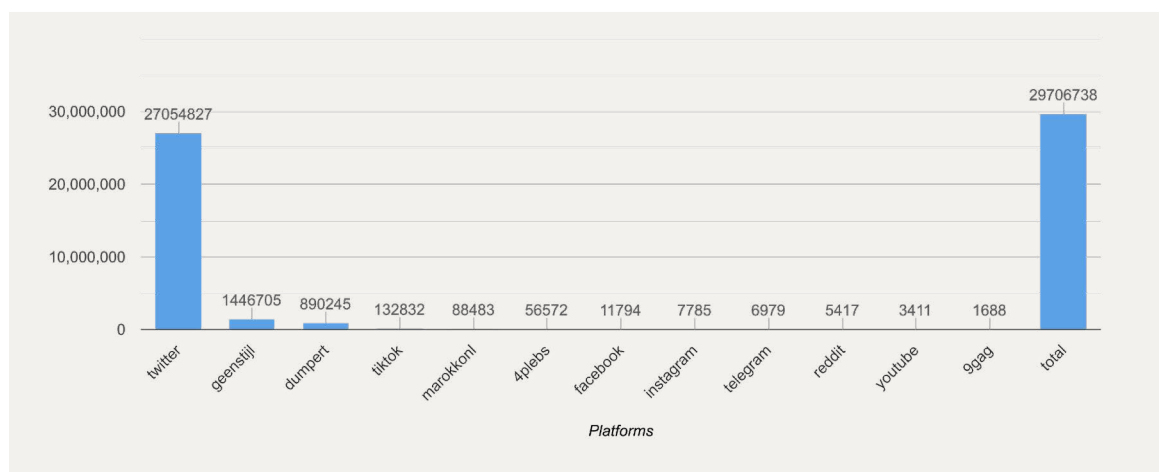
⁷ Morokko.nl is een forum dat oorspronkelijk gericht is op jongeren met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond. Het platform functioneert als een online gemeenschap waar thema's zoals actualiteit, cultuur en dagelijks leven worden besproken. Het forum heeft door de jaren heen kritiek gekregen, omdat in sommige discussies discriminerende, seksistische en polariserende uitingen te vinden zijn.

⁸ Geenstijl en Dumpert zijn aan elkaar gelieerde, Nederlandse blogs met commentaarsecties. Ze staan bekend om hun provocerende en veelal polariserende toon en minieme moderatie.

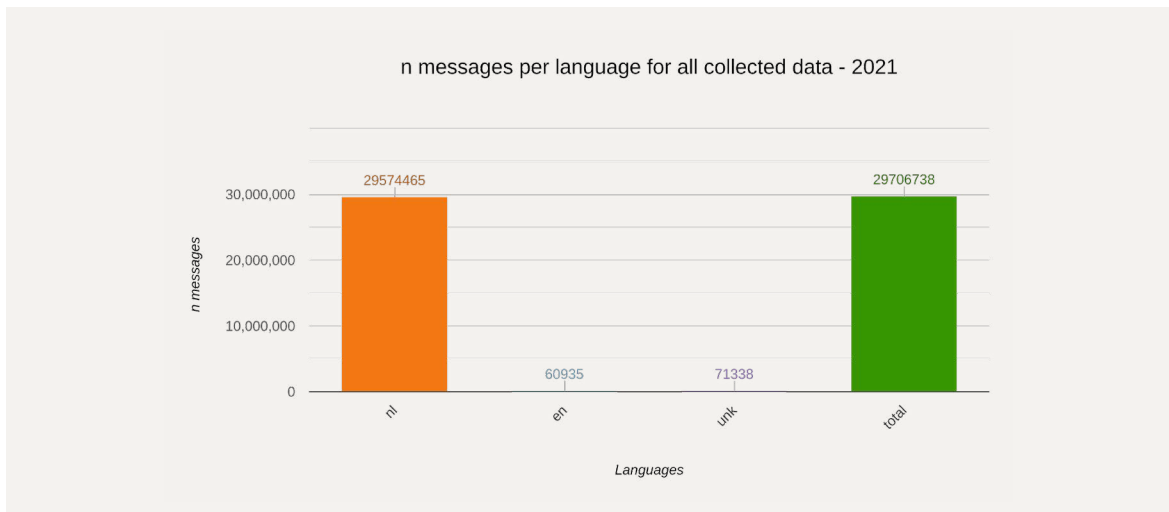
⁹ Met toxisch bedoelen we alle content die op enigerlei wijze problematisch is, zoals o.a. haatspraak, bedreigingen en desinformatie. Een voorbeeld van een neutraal keyword is "joden". Een voorbeeld van een toxisch keyword is "kankerjoden".

¹⁰ Dit, omdat met name Engels de voertaal is online. Dit geldt niet voor andere talen.

¹¹ Hierbij moet nogmaals duidelijk gemaakt worden dat het gaat om een steekproef en dus niet alle data gepost door Nederlandse gebruikers. Dat ligt in werkelijkheid veel hoger.

Figuur 1: Distributie van data per platform

Figuur 2: Distributie van data per taal

2.1 Platformen

De dataverzameling voor 2021 resulteerde in een omvangrijke dataset van in totaal 29.706.738 berichten afkomstig van diverse sociale mediaplatformen. De platfordistributie toont een opmerkelijk gevarieerd landschap waarbij Twitter/X veruit de grootste bijdrage leverde met 27.054.827¹² berichten. De overige platformen maken aanzienlijk kleinere volumes uit in de dataset: GeenStijl (1.446.705), Dumpert (890.245), TikTok (132.832), Marokko.nl (88.483)¹³, 4chan¹⁴ (56.572), Facebook

(11.794), Instagram (7.785), Telegram (6.979), Reddit (5.417), YouTube (3.411) en 9gag (1.688)¹⁵.

Opvallend is de substantiële Nederlandse activiteit op zowel lokale Nederlandse platformen als het fringe platform 4chan. GeenStijl en Dumpert, beide populaire Nederlandse nieuwswebsites met commentaarsecties, leveren samen meer dan 2,3 miljoen berichten. Daarnaast toont de dataset een aanzienlijke Nederlandse aanwezigheid op het fringe platform 4chan (4plebs) met meer dan 56.000 berichten; een platform dat bekend staat om zijn minimale moderatie, anonimiteit en verspreiding van zeer toxische en extremistische content. Problematisch is dat met name jongeren actief lijken te zijn op dit soort fringe platformen¹⁶. Ook Marokko.nl, een lokaal discussieplatform, draagt substantieel bij met bijna 90.000 berichten.

¹² Dit is in eerste instantie te verklaren doordat, zoals uitgelegd in de introductie, we in dit onderzoek naar historische data kijken welke niet evenredig bewaard blijft over alle platformen. Twitter/X-gegevens blijven zeer goed beschikbaar via publieke API's en archieven, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Facebook en Instagram data. Twitter/X heeft als het ware een archief functie. Daarnaast is de Nederlandse activiteit op Twitter/X zeer hoog (het platform is bijvoorbeeld veel minder populair in Oost-Europese landen of zelfs Frankrijk). Onderzoek van SemioCast toonde in 2012 al aan dat Nederlanders de meest actieve Twitter/Xaars ter wereld zijn: <https://www.webpronews.com/netherlands-Twitter/X-activity/>.

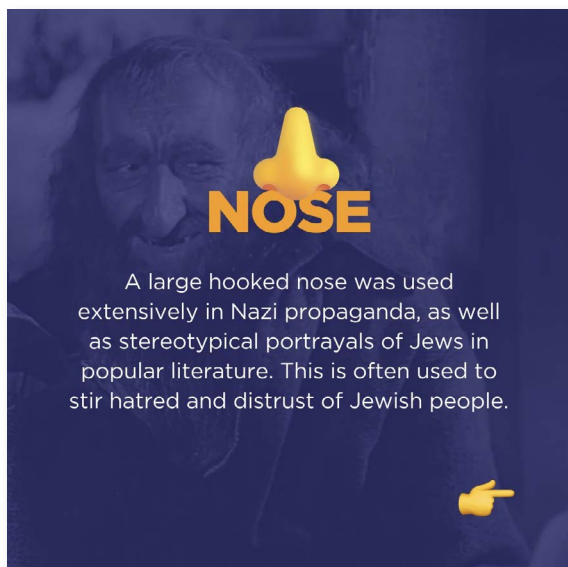
¹³ Marokko.nl is een forum dat oorspronkelijk gericht is op jongeren met een Marokkaans-Nederlandse achtergrond. Het platform functioneert als een online gemeenschap waar thema's zoals actualiteit, cultuur en dagelijks leven worden besproken. Het forum heeft door de jaren heen kritiek gekregen, omdat in sommige discussies discriminerende, seksistische en polariserende uitingen te vinden zijn.

¹⁴ 4chan is een website waar gebruikers volledig anoniem en zonder moderatie berichten kunnen delen. Het platform staat bekend om de

verspreiding van extreem haatdragende, gewelddadige en mogelijk radicaliserende content. 4chan wordt in de grafiënk 4plebs genoemd. 4plebs is een site die 4chan berichten archiveert en makkelijk doorzoekbaar maakt: <https://4plebs.org/>

¹⁵ 9gag is een platform dat zich richt op het delen van memes en korte video's. Het heeft een beperkte moderatie en staat bekend om zijn soms controversiële en aanstootgevende humor, die vaak grenst aan extremistische inhoud.

¹⁶ Analyse op basis van de Flesch Reading Ease indiceert dat met name jongeren actief zijn op 4chan (zie appendix 8)

Figuur 3 & 4:
Voorbeelden
van anti-
semitisch
gebruik van
emojis

2.2 Taal

De taalkundige analyse van de verzamelde data toont dat het overgrote deel van de berichten in het Nederlands is geschreven (29.674.486 berichten). Daarnaast werden kleinere subsets van Engelstalige data gevonden (60.945 berichten) en berichten die niet taalkundig konden worden geïdentificeerd (71.338).

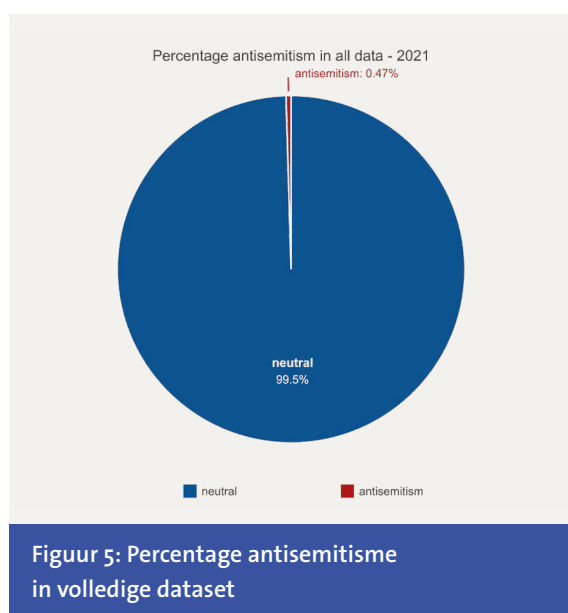
Deze laatste categorie bestaat uit berichten die uitsluitend afbeeldingen, emojis, hashtags, URL's of andere niet-tekstuele elementen bevatten. Hoewel deze berichten geen traditionele taalkundige inhoud bevatten, zijn ze niettemin relevant voor het onderzoek, aangezien antisemitisme ook via afbeeldingen, symboliek, emojis of gecodeerde hashtags tot uitdrukking kan komen.

3. Toxiciteits-analyse

Om de aanwezigheid van antisemitisme in de verzamelde data te onderzoeken, is gebruikgemaakt van het toxiciteitsalgoritme in combinatie met de gespecialiseerde antisemitisme classifier, beide in-house ontwikkeld¹⁷. Deze AI-modellen stellen ons in staat om op systematische wijze onderscheid te maken tussen neutrale berichten, berichten die antisemitische inhoud bevatten en sub- en aanverwante categorieën van antisemitisme. In dit hoofdstuk analyseren we eerst de volledige dataset, alvorens in te zoomen op specifieke subsets die zijn gefilterd op relevante zoekwoorden. Daarna nemen we enerzijds intersectionaliteit en correlatie en anderzijds antisemitisch jargon onder de loep.

3.1 Toxiciteit gehele dataset

De eerste grafieken tonen de verdeling van antisemitisme in de volledige dataset van 2021 (hierbij gaat het om de volledig willekeurig verzamelde data). Hieruit blijkt dat het overgrote deel van de berichten (99,5%) neutraal is, terwijl een klein percentage antisemitische inhoud bevat. Dit bevestigt dat antisemitisme in absolute aantallen relatief beperkt voorkomt, maar dat de schaal van de dataset (bijna 30 miljoen berichten) maakt dat er nog steeds substantiële hoeveelheden antisemitische berichten verspreid worden (bijna 150.000).

¹⁷ Zie het methodologisch document; paragraaf 4.2 en 4.3 voor meer uitleg hieromtrent

Wanneer de verdeling per platform wordt bekeken, valt op dat antisemitische uitingen niet gelijkmatig verdeeld zijn. Vooral fringe platformen zoals 4chan laten een bovengemiddelde aanwezigheid zien van antisemitische berichten. Ook Marokko.nl en Telegram bevatten meetbare percentages. Deze scheve verdeling onderstreept dat fringe en semi-geïsoleerde platformen een belangrijkere rol spelen in de verspreiding van antisemitisme online.

Wat betreft taal, is antisemitisme aanzienlijk meer dominant in het Engels. Het verschil in de concentratie van antisemitisme per taal wordt grotendeels verklaard door het feit dat de Engelstalige berichten veelal afkomstig zijn van fringe platformen zoals 4plebs, waar de drempel voor toxische en extremistische inhoud veel lager ligt. Daarnaast worden op Twitter/X Engelstalige antisemitische berichten vaak geretweet door Nederlandse gebruikers.

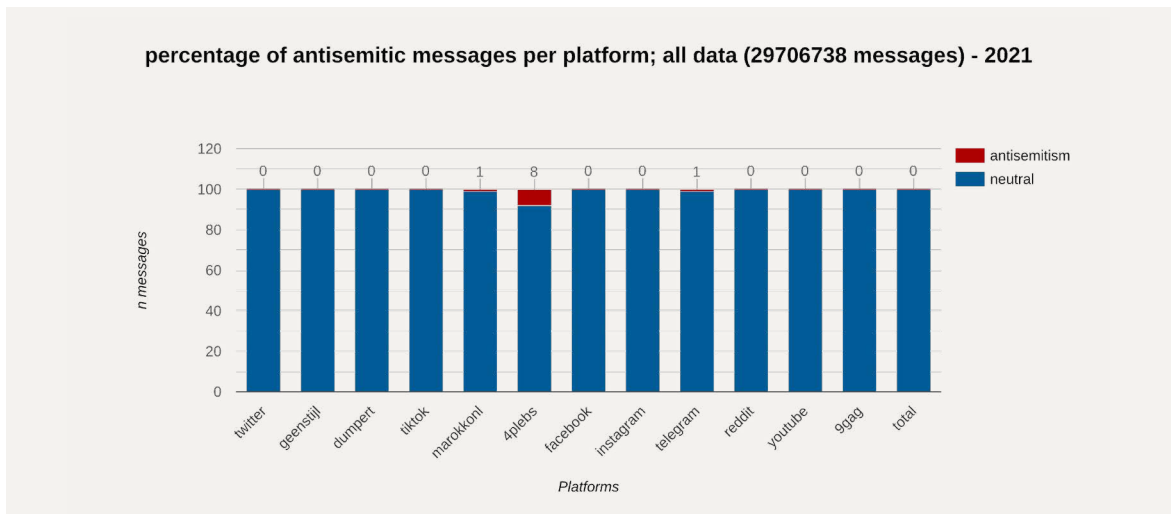
3.2 Toxiciteit in berichten met betrekking tot de Joodse gemeenschap

Om de mate van antisemitisme specifieker in kaart te brengen, is de dataset verder gefilterd op berichten die expliciet de Joodse gemeenschap benoemen (de keyword-subset)¹⁸. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen twee subsets: berichten die enkel neutrale zoektermen bevatten (zoals 'joden' en 'joodse', 529.532 berichten), en berichten die alle zoektermen bevatten (zoals 'kankerjoden' en 'kutjoden', 585.077 berichten), inclusief termen met een duidelijke toxische en antisemitische lading¹⁹. Dit onderscheid is analytisch relevant, omdat het zoeken op toxische termen vanzelfsprekend een hoger aandeel antisemitische inhoud oplevert en zo bias kan introduceren. De vergelijking tussen beide subsets maakt inzichtelijk hoeveel en op welke platformen antisemitische terminologie daadwerkelijk voorkomt.

De analyse van de subset met uitsluitend neutrale zoektermen laat zien dat een aanzienlijk deel van berichten over de Joodse gemeenschap

¹⁸ Zie het methodologisch document voor uitleg bij deze subset en de gebruikte datasets in het algemeen

¹⁹ Voor de volledige lijst van zoektermen, zie het Methodologisch document 4.1 en appendix 7

Figuur 6: Distributie van antisemitisme per platform

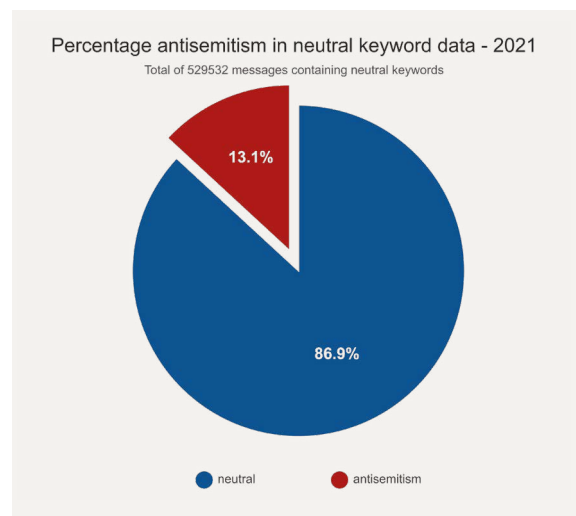
antisemitische inhoud bevat; 13,1% van alle berichten (bijna 70.000 berichten). Dit wijst erop dat zelfs neutraal geformuleerde discussies over de Joodse gemeenschap relatief vaak een antisemitische wending aannemen. Wanneer we alle zoektermen meenemen, stijgt het percentage antisemitische berichten naar 15,3% (bijna 90.000 berichten²⁰).

Platformen

Wanneer de data per platform wordt uitgesplitst, valt op dat antisemitisme bijzonder sterk vertegenwoordigd is op fringe platformen. Met name 4chan, waar driekwart van de berichten over de Joodse gemeenschap antisemitisch van aard is, maar ook op Telegram (20%). Ook op meer mainstream en lokale platformen als Twitter/X, GeenStijl en Marokko.nl worden substantiële percentages gemeten, variërend tussen 13% en 18%. platformen met striktere moderatie, zoals Instagram en Facebook, vertonen daarentegen beduidend lagere percentages (2% en 4%).

Wanneer de volledige zoektermenlijst wordt toegepast (dus inclusief toxische termen), stijgt het aandeel antisemitisme verder. Opvallend is dat de verschillen tussen platformen hierbij scherper naar voren komen. 4chan bereikt in deze subset een

aandeel van meer dan 80% antisemitische berichten, terwijl ook Telegram, en 9gag duidelijk hogere percentages laten zien dan in de neutrale subset. Dit laat opnieuw zien dat met name de fringe platformen het meest doordrongen zijn van antisemitische

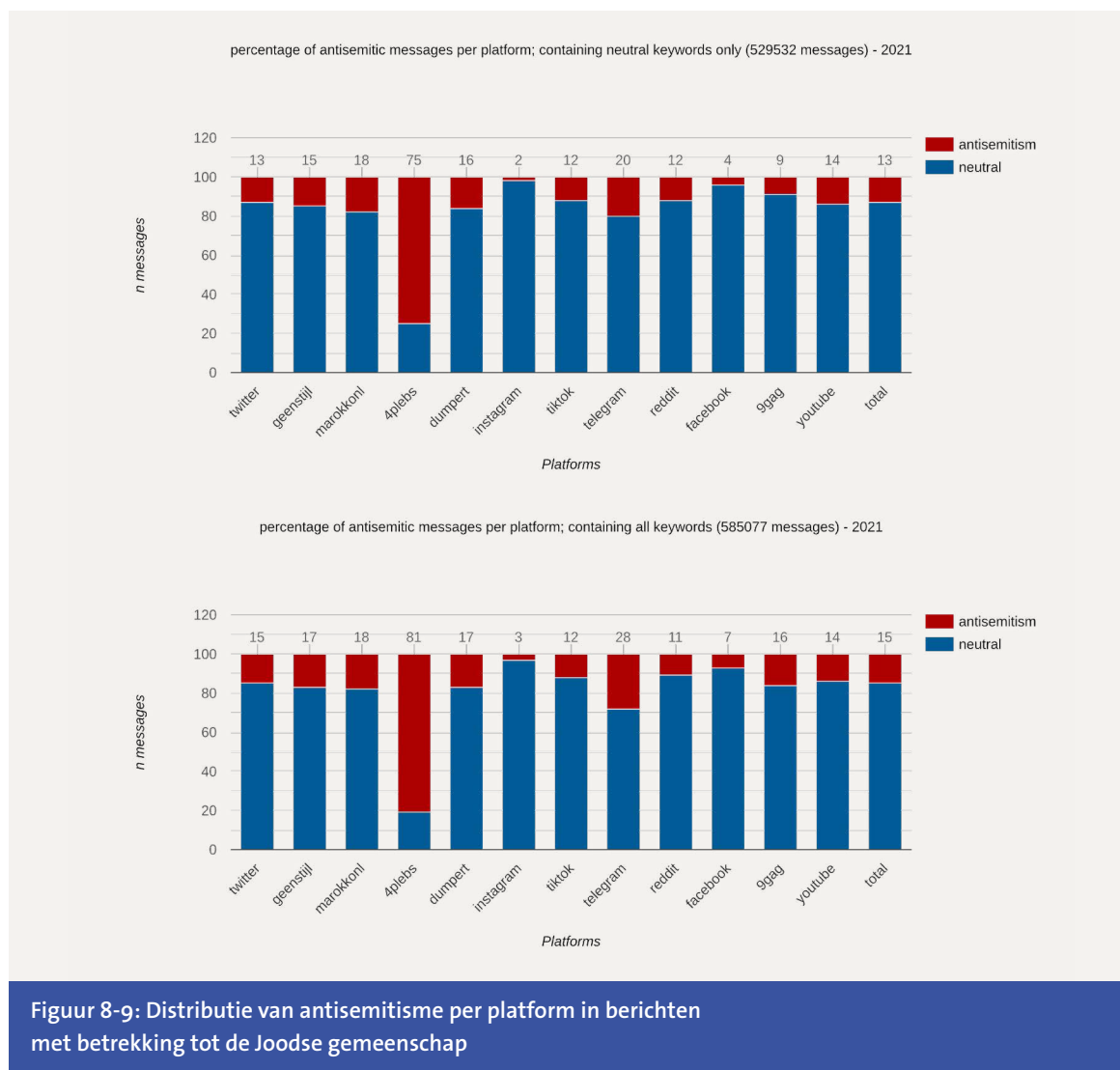
Figuur 7: Distributie van antisemitisme in berichten met betrekking tot de Joodse gemeenschap

terminologie.

3.3 Gemiddeld toxiciteitsniveau

Voor een beter begrip van de bredere context van online discours is een vergelijking gemaakt tussen het gemiddelde toxiciteitsniveau in volledig willekeurig verzamelde berichten (562.359 berichten, oftewel

²⁰ Aan de hand van enkel keywords kunnen we nooit alle antisemitische berichten of berichten over de Joodse gemeenschap verzamelen. Daarom dat het ook van belang is naar alle verzamelde data te kijken, waarin het totaal aantal antisemitische berichten hoger ligt (104.126).

de baseline data²¹) en in berichten die specifiek betrekking hebben op de Joodse gemeenschap (de eerder genoemde subset gefilterd op neutrale zoektermen). Deze analyse maakt gebruik van het inhouse ontwikkelde toxiciteitsalgoritme²², dat niet enkel antisemitisme detecteert, maar ook andere vormen van toxische taal, zoals ridiculisatie en dehumanisering en andere categorieën van haatspraak, zoals seksisme of racisme tegenover andere etnische minderheden. Op die manier wordt zichtbaar of de discussie over de Joodse gemeenschap systematisch verschilt in niveau van toxiciteit in vergelijking met het algemene online discours.

²¹ Afkomstig van de dezelfde platformen uit 2021

²² Zie het methodologisch document, paragraaf 4.2 voor uitgebreidere info

De resultaten uit 2021 laten een duidelijk contrast zien. In de baseline data (die een representatieve steekproef vormt van willekeurige online berichten) blijkt 70,2% van de berichten volledig neutraal. Een kwart (24,7%) van de berichten scoort laag op toxiciteit²³, terwijl slechts een klein aandeel van circa 5% een midden- tot hoog²⁴ toxiciteitsniveau vertoont. Dit bevestigt dat de grote meerderheid van

²³ Laag-toxische berichten zijn niet neutraal, maar ook niet per se haatspraak. Het gaat hier veelal om aanmatigend en triggerend taalgebruik. De inhoud is vaak sarcastisch en/of laatdunkend en maakt gebruik van woorden, zoals 'dom', 'onzin', 'flauwekul', etc.

²⁴ Zeer toxische berichten bevatten doorgaans een scala aan zeer diverse toxische uitdrukkingen die niet alleen antisemitisch zijn, maar ook binnen andere toxiciteitscategorieën vallen, gecombineerd met expliciet dreigende taal.

willekeurige online communicatie relatief gezien niet-toxisch is, met slechts beperkte aanwezigheid van grovere vormen van taalgebruik.

Wanneer de focus verschuift naar berichten die specifiek de Joodse gemeenschap betreffen, verandert dit beeld aanzienlijk. Slechts 35,1% van de berichten in deze categorie is volledig neutraal, wat bijna een halvering betekent ten opzichte van de baseline. Meer dan de helft van de berichten (51,9%) vertoont een laag niveau van toxiciteit, 12% scoort in de middencategorie en 1% scoort zelfs als extreem toxisch. Dit suggereert dat gesprekken over de

3.4 Intersectionaliteit en correlatie

Om een dieper inzicht te krijgen in de aard van antisemitische boodschappen is gekeken naar de overlap tussen antisemitisme en andere subcategorieën of thematische labels, zoals complottheorieën, negationisme²⁵, dreiging tot fysiek geweld (threats to life oftewel TTLs), chan-cultuur (4chan-gerelateerd jargon²⁶), gewelddadig rechts-extremisme (Violent Right Wing Extremism, oftewel VRWE²⁷) en anti-zionisme/anti-Israël-retoriek²⁸. Deze analyse maakt duidelijk in welke mate antisemitisme voorkomt in combinatie met bredere ideologische of extremistische discourses. Voor deze analyse werd enkel de data gelabeld als antisemitisch in acht genomen.

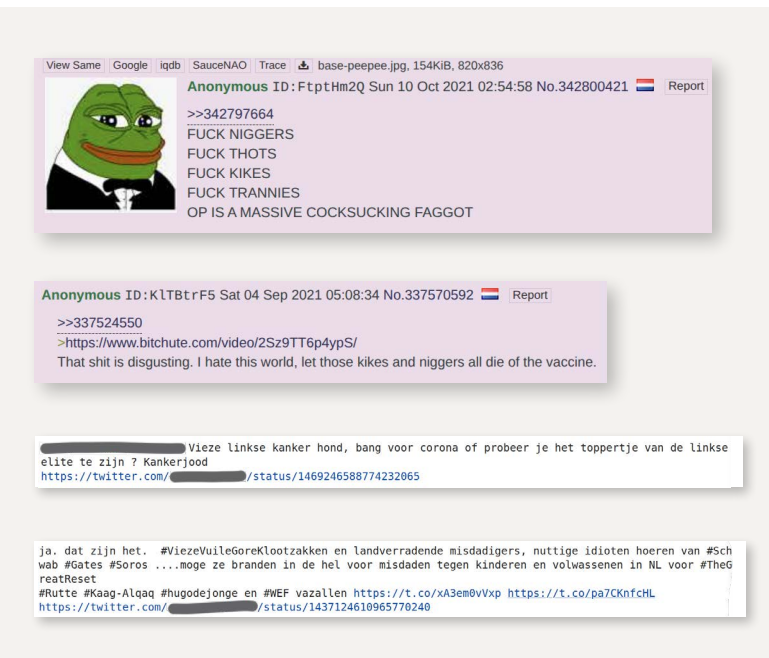
De resultaten tonen dat antisemitisme het vaakst samengaat met complotnarratieven: in 2021 was 66,9% van alle antisemitische berichten eveneens gelabeld als 'conspiracy'. Deze bevinding bevestigt dat antisemitisme in belangrijke mate gevoed wordt door samenzweringsdenken, waarin onder andere de Joodse gemeenschap systematisch wordt afgeschilderd als een machtige en heimelijke actor. Een kleinere, maar nog steeds significante overlap bestaat met negationisme: 14,3% van de antisemitische berichten bevatte vormen van Holocaustontkenning, verheerlijking of relativering van de historische feiten.

²⁵ Holocaust-ontkenning, verheerlijking, ridiculisering en bagatellisering

²⁶ Jargon kenmerkend voor gebruikers van 4chan, vergelijkbare alternatieve fringe-platformen en de zogenaamde 'chan-cultuur' die berucht is voor het verspreiden van antisemitisme en andere toxische content: <https://gnet-research.org/2024/07/26/extremist-chan-culture/>

²⁷ Gewelddadig rechtsextremistisch jargon. Veelal typisch neonazistische jargon en nazistische termen uit WOII. Voor meer info over VRWE zie appendix 4.

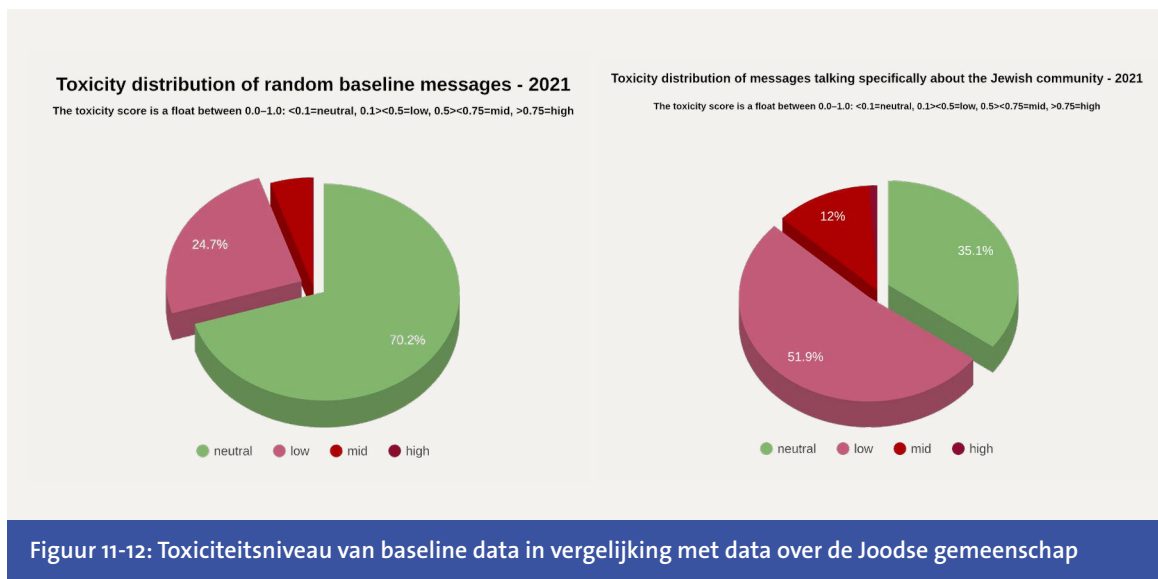
²⁸ Uitingen die specifiek de staat Israël en/of het zionisme bekritisieren. In dit onderzoek maken we geen onderscheid tussen anti-zionistische en anti-Israël retoriek. **Belangrijk is dat dergelijke uitingen in eerste instantie niet als antisemitisch worden geclassificeerd.** Alleen wanneer een bericht zowel dit label als het 'antisemitisme' label krijgt, wordt het bericht als antisemitisch gerekend. Met behulp van dit label willen we inzicht krijgen in de mate van kritiek op Israël of zionisme die eveneens antisemitisch is.

Figuur 10: Voorbeelden van berichten die in de hoogste toxiciteitscategorie vallen

Joodse gemeenschap, zelfs wanneer deze niet direct antisemitisch zijn, vaker in een vijandige, sarcastische of denigrerende toon worden gevoerd.

De vergelijking onderstreept daarmee dat de discursieve context waarin de Joodse gemeenschap online besproken wordt, significant toxischer is dan de gemiddelde online interactie. Hoewel hoogtoxische uitingen in beide datasets relatief zeldzaam blijven, duidt het sterk verhoogde aandeel lage en middelmatige toxiciteit op een structureel minder respectvolle en meer haatdragende manier van spreken.

Ongeveer 16% van de antisemitische boodschappen heeft een directe link met gewelddadig rechts-extremistische retoriek (VRWE). Dit wijst op gebruikers die dieper verweven zijn met extremistische online subculturen. In 18,3% van de antisemitische berichten vinden we eveneens anti-zionistische of anti-Israëlische discoursen terug. Hierbij gaat het dus om berichten waarbij anti-Israël retoriek overgaat in antisemitisme. Het gebruik van jargon typerend voor chan-platformen (zoals 4chan) en directe dreigementen tot fysiek geweld (TTLs) zijn relatief beperkt in absolute aantallen (rond de 1–2%). De aanwezigheid van directe bedreigingen met dood en geweld is niettemin zeer alarmerend. In absolute aantallen gaat het hier over meer dan honderden directe bedreigingen met dood en geweld tegenover de Joodse gemeenschap.²⁹

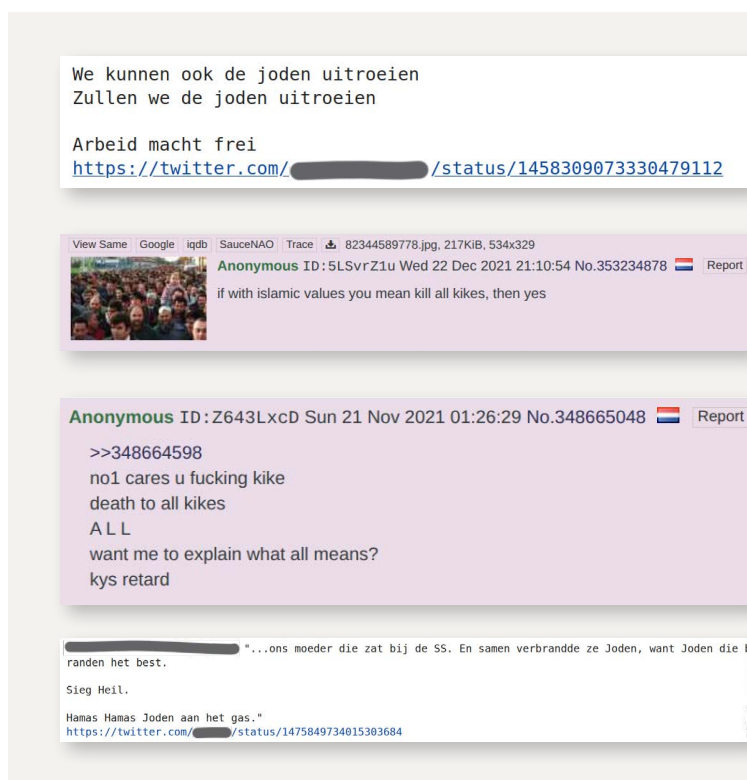
De uitsplitsing naar platformen laat bovendien zien dat de distributie van subcategorieën ongelijk is. De aanwezigheid van TTLs is het hoogste op Telegram en 4chan. Anti-zionistische/Israël retoriek is het meest aanwezig op Marokko.nl en het minst op 4chan. Samenzweringstheorieën worden op alle platformen teruggevonden.

²⁹ We keken ook naar de intersectionaliteit van antisemitisme enerzijds en seksisme en anti-lhbtj retoriek anderzijds, maar de overlap was miniem.

3.5 Meest voorkomende scheld- en triggerwoorden

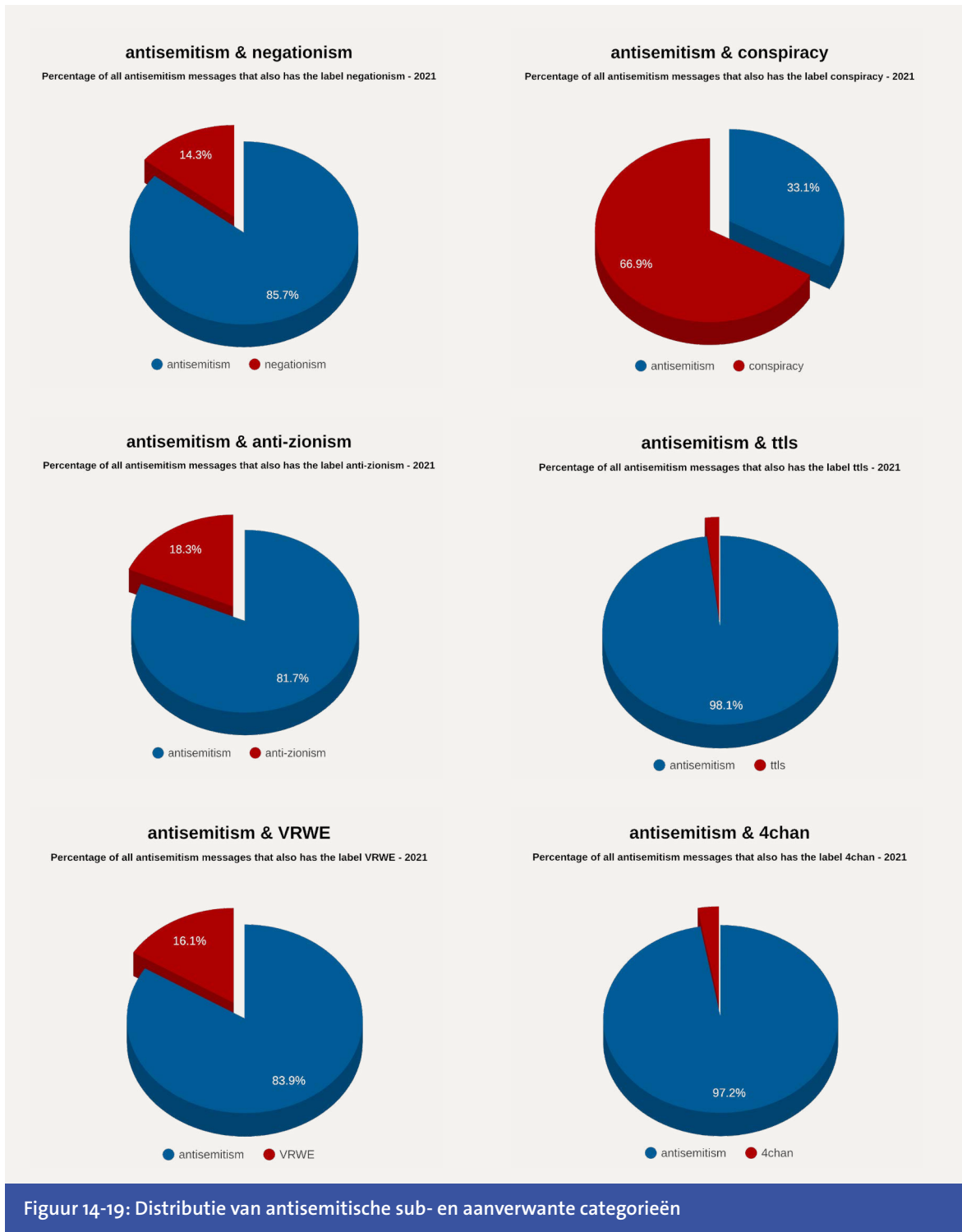
In deze sectie zoomen we verder in op toxische terminologie en jargon. We bekijken de meest voorkomende scheld- en triggerwoorden uit antisemitische social media berichten van 2021. We analyseren hier enkel de berichten getagd als antisemitisch, maar we beperken ons niet tot het in kaart brengen van enkel antisemitische termen en frases. Ook tekst die op een andere manier

Figuur 13: Voorbeelden van TTLs gevonden in dataset - 2021

problematisch is, wordt gedetecteerd. Bijvoorbeeld racistisch, seksistisch, homofob of op een andere manier haatdragend woordgebruik. Daarnaast worden zogenoemde triggerwoorden in acht genomen. Met triggerwoorden bedoelen we woorden die op zichzelf niet toxisch zijn, maar vaak voorkomen

in een problematische context, zoals haatspraak en desinformatie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan woorden, zoals “alle joden”, “propaganda” of “elite”. Dit zijn geen scheldwoorden, maar deze termen worden wel veelvuldig gebruikt in antisemitische content. We kozen voor een dergelijke uitgebreide aanpak om de

toxiciteit en terugkerende thema's in antisemitische social media berichten zo volledig mogelijk in kaart te brengen.

De frequentielijst van problematisch woordgebruik, wordt aangevoerd door termen als “George Soros”, “antifa”³⁰, “WEF”³¹, “omvolking”³², en “joods complot”. Zij verwijzen naar complotnarratieven waarin de Joodse gemeenschap of Joodse publieke figuren en/of instellingen vaak een centrale rol spelen. Hun prominente aanwezigheid bevestigt de nauwe relatie tussen antisemitische retoriek en bredere samenzweringsdiscoursen. George Soros, een Amerikaans-Hongaarse zakenman en filantroop met Joodse roots, speelt in deze complotten een centrale rol. Soros wordt o.a. beticht van media- en (geo) politieke manipulatie, waaronder het aansturen en financieren van zaken zoals immigratie, antifa en vaccins. Deze retoriek echoot klassieke antisemitische tropen waarin Joodse spilfiguren worden beschuldigd heimelijke macht en controle uit te oefenen³³. Naast

Soros worden ook andere Joodse publieke figuren, zoals de Rothschild familie (bankiersfamilie van Duits-Joodse oorsprong³⁴), genoemd in een gelijkaardige context.

Naast dergelijke triggerwoorden komen ook klassieke scheldwoorden voor (“kike”³⁵, “nigger”, “faggot”, “homo”, “neger”) sommige hiervan hebben betrekking op andere haatcategorieën dan antisemitisme, zoals racistische of homofobe taal. Deze aanwezigheid onderstreept dat antisemitisme online vaak samengaat met bredere haatdragende retoriek die elkaar versterken. Het meest verontrustend is dat ook termen opduiken die verwijzen naar (doods) bedreiging of extreme vijandigheid, zoals “uitroeien” of “vergast”.

³⁰ (ultra) linkse, antifascistische beweging: [https://en.wikipedia.org/wiki/Antifa_\(United_States\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Antifa_(United_States))

³¹ World Economic Forum (WEF) internationale non-profit thinktank waarover veel complottheorieën bestaan: https://nl.wikipedia.org/wiki/World_Economic_Forum

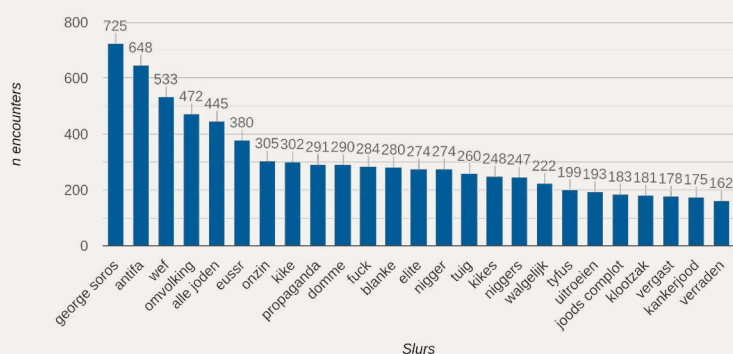
³² Complottheorie die beweert dat de “witte bevolking” en de westerse cultuur worden verdrongen door een “niet-witte bevolking en cultuur”: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Omvolking>

³³ <https://factually.co/fact-checks/politics/evolution-of-george-soros-conspiracy-theories-antisemitism-role-e88932>

³⁴ <https://www.britannica.com/story/where-do-anti-semitic-conspiracy-theories-about-the-rothschild-family-come-from>

³⁵ Engelstalig antisemitisch scheldwoord: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kike>

top slurs & trigger-words used in antisemitic messages - 2021

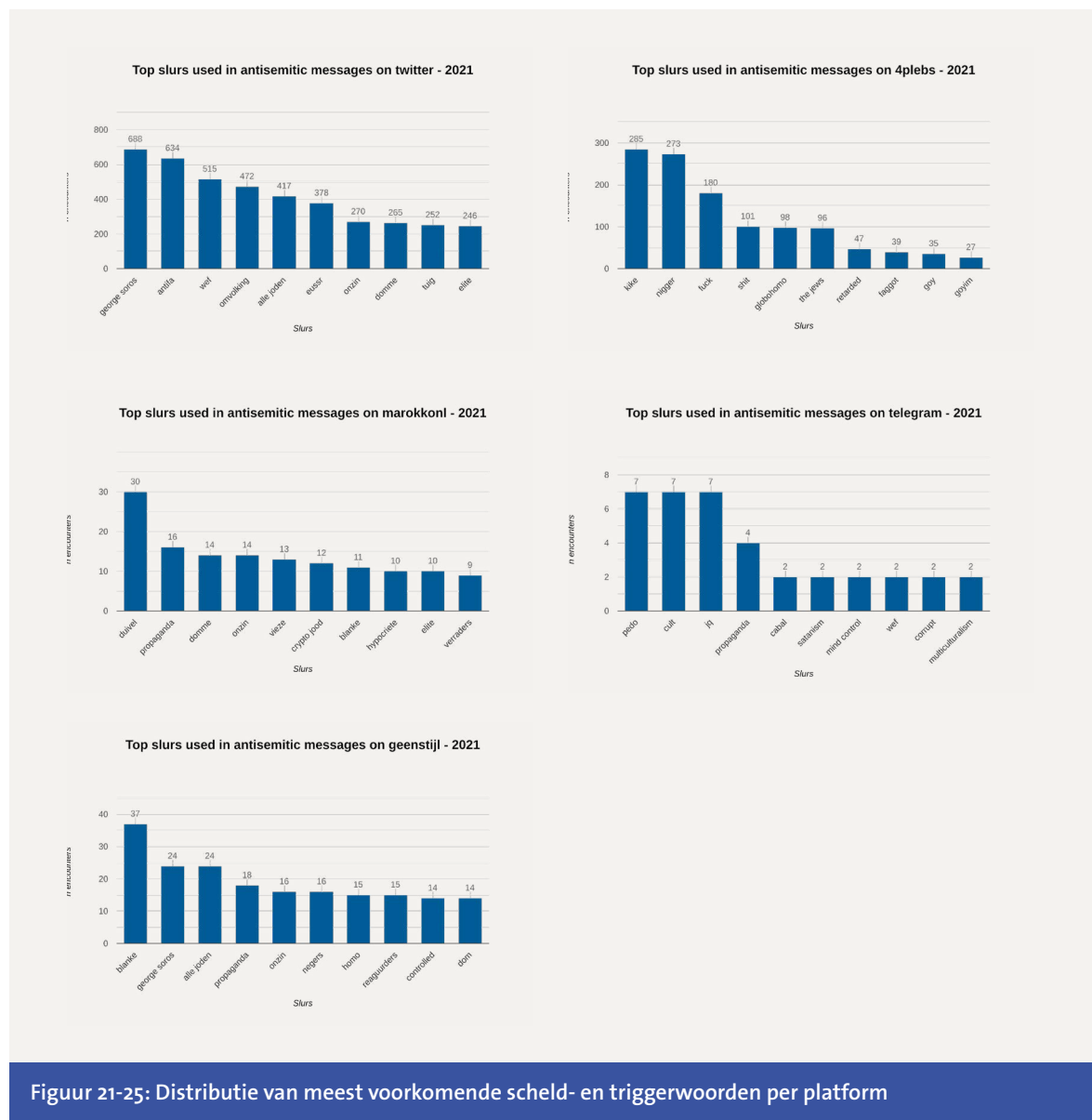
Figuur 20: Distributie van meest voorkomende scheld- en triggerwoorden

De verdeling over platformen toont duidelijke verschillen. Op **Twitter/X** domineren complotgerelateerde triggerwoorden zoals “George Soros”, “antifa” en “WEF”, wat wijst op de sterke koppeling tussen antisemitisme en politieke samenzweringsdiscoursen. Op **4chan** daarentegen overheersen grove, en veelal Engelstalige, scheldwoorden en uitingen die direct geworteld zijn in extremistische internetcultuur (“kike”, “nigger”, “faggot”). **Telegram** ten slotte valt op door een lager volume, maar wel door de aanwezigheid van ideologisch zeer geladen termen zoals “pedo”, “cult”,

“cabal”³⁶, “satanism” en “jq”³⁷, die aansluiten bij meer extremistische en obscure complotmilieus (zoals QAnon).

³⁶ “Cabal” refereert aan een geheim genootschap van samenzweersers. Etymologisch is het woord afgeleid van “Kabbalah” (Joodse mystiek).

³⁷ “JQ” of “jq” is een afkorting voor “Jewish Question” (“Joodse Vraagstuk”). “Het Joodse Vraagstuk” is een term die historisch is gebruikt om te verwijzen naar het vermeende probleem van het bestaan en de invloed van Joodse mensen binnen de Europese samenleving. In hedendaagse neonazi en andere extremistische kringen wordt de term nog steeds gebruikt.

4. Netwerkanalyse

Een netwerkanalyse is een methode om de relaties en interacties binnen een digitaal ecosysteem inzichtelijk te maken. Het netwerk bestaat uit nodes (knooppunten) en edges (verbindingen). In de context van sociale media representeren de nodes gebruikers en de edges de interacties tussen deze gebruikers, zoals replies, mentions of retweets³⁸. Hoe groter een node wordt weergegeven, hoe groter de invloed van de betreffende gebruiker binnen het netwerk, doorgaans gemeten aan de hand van het aantal verbindingen en interacties³⁹. Daarnaast positioneert het algoritme de nodes zodanig dat er sprake is van aantrekkings- en afstotingskrachten: gebruikers die veel met elkaar in contact staan, worden dicht bij elkaar geplaatst, terwijl gebruikers zonder wederzijdse interacties verder uit elkaar bewegen⁴⁰.

³⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Social_network_analysis

³⁹ Om de invloed en grootte van een node te berekenen, maakten we gebruik van Degree: <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/degree-centrality>

⁴⁰ Voor de layout van dit netwerk gebruikten we het *ForceAtlas2* algoritme: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0098679>

Het hier weergegeven netwerk is gebaseerd op Twitter/X-data^{41,42,43}. We namen hiervoor de Nederlandse top 250 van meest actieve accounts, accounts met de meeste volgers en accounts die het meeste antisemitisme verspreiden⁴⁴ in acht, plus de accounts waar ze mee converseren⁴⁵. Elke node staat voor een Twitter/X-gebruiker, en elke

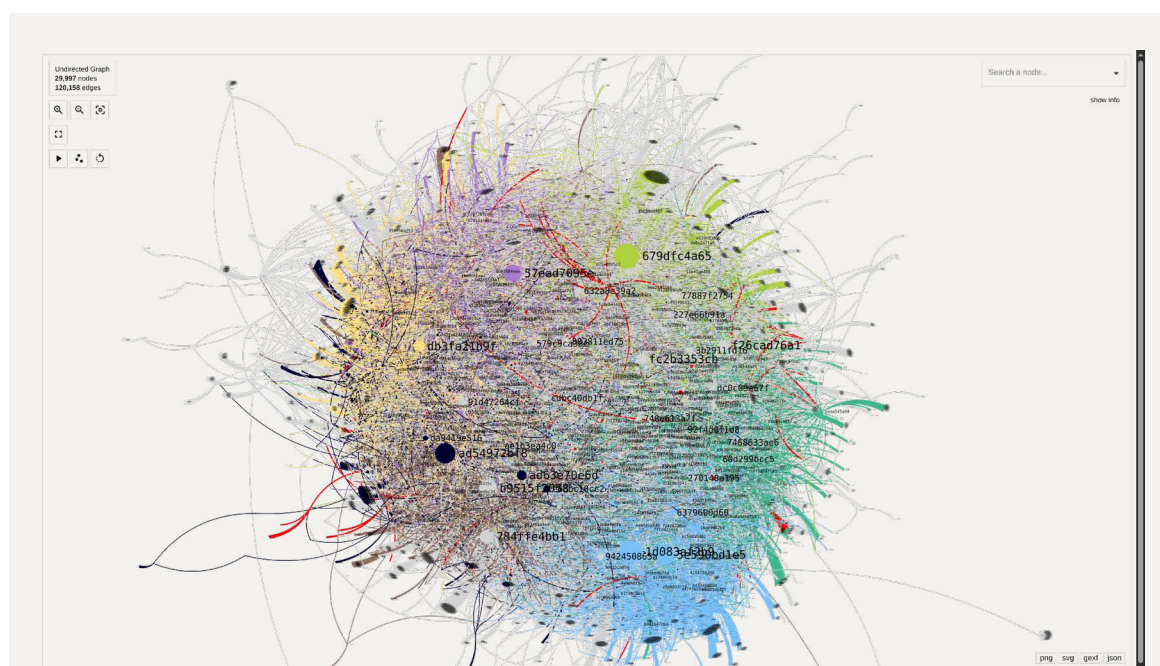
⁴¹ We kozen voor Twitter/X omdat dit platform veel niet-anonieme data levert, waarvan op een gemakkelijke en correcte manier kan worden nagegaan wie op wie reageert. Daarnaast zijn veel politici en andere publieke figuren actief op Twitter/X, zodat een netwerkanalyse van Twitter/X data eveneens het politieke spectrum van de onderzochte accounts weerspiegelt.

⁴² De netwerkanalyse en -visualisatie werden tot stand gebracht met behulp van de Python libraries *networkx* <https://networkx.org/documentation/stable/tutorial.html>

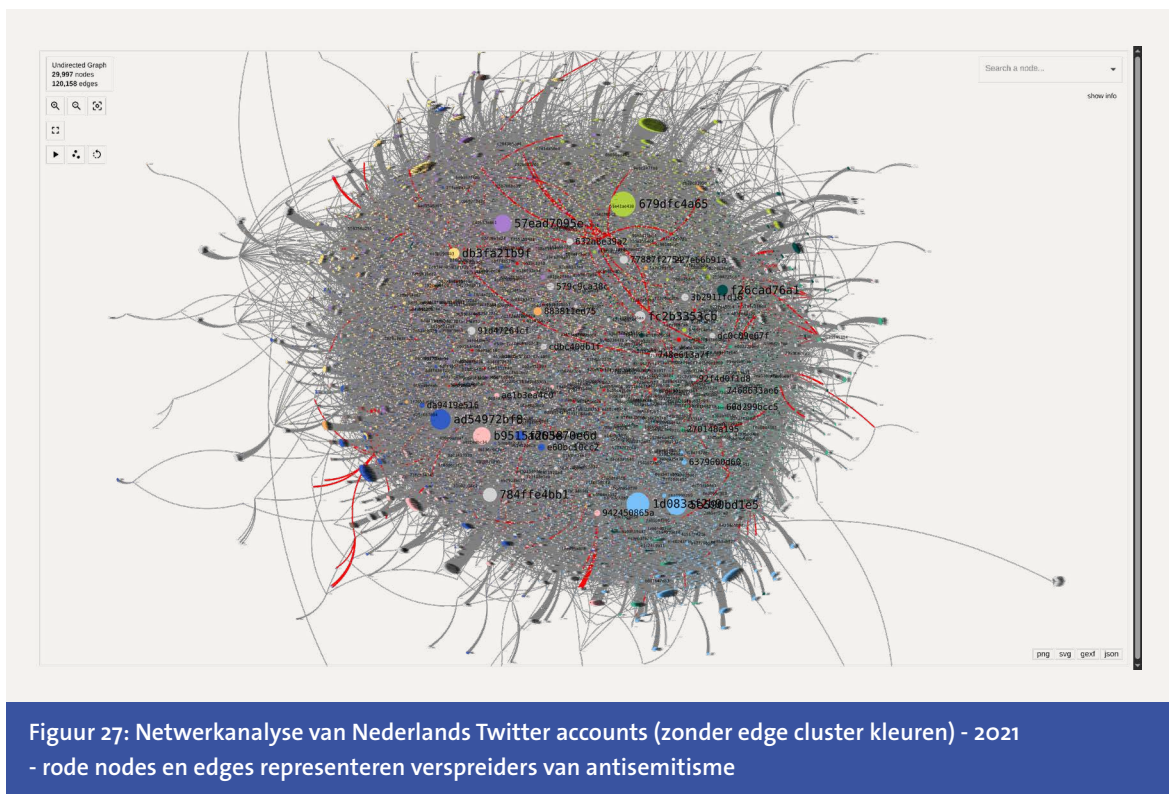
⁴³ En IPySigma: <https://github.com/medialab/ipysigma>

⁴⁴ Deze accounts verspreiden minstens 20 antisemitische berichten in 2021 (superverspreiders).

⁴⁵ Hier werd vervolgens nog eens de top 20.000 meest voorkomende accounts van genomen om het uiteindelijke netwerk te vormen. Het netwerk toont dus enkel de meest actieve en invloedrijke accounts en hun gesprekspartners, oftewel het topje van de ijsberg van het Nederlandse Twitter/X landschap.

Figuur 26: Netwerkanalyse van Nederlands Twitter accounts - 2021 - rode nodes en edges representeren verspreiders van antisemitisme

Figuur 27: Netwerkanalyse van Nederlands Twitter accounts (zonder edge cluster kleuren) - 2021 - rode nodes en edges representeren verspreiders van antisemitisme

edge voor een conversatie of interactie tussen twee gebruikers. Rood gekleurde nodes markeren accounts die antisemitische inhoud verspreiden. De clusters van nodes met eenzelfde kleur representeren groepen gebruikers die significant vaker met elkaar interageren dan met de rest van het netwerk⁴⁶.

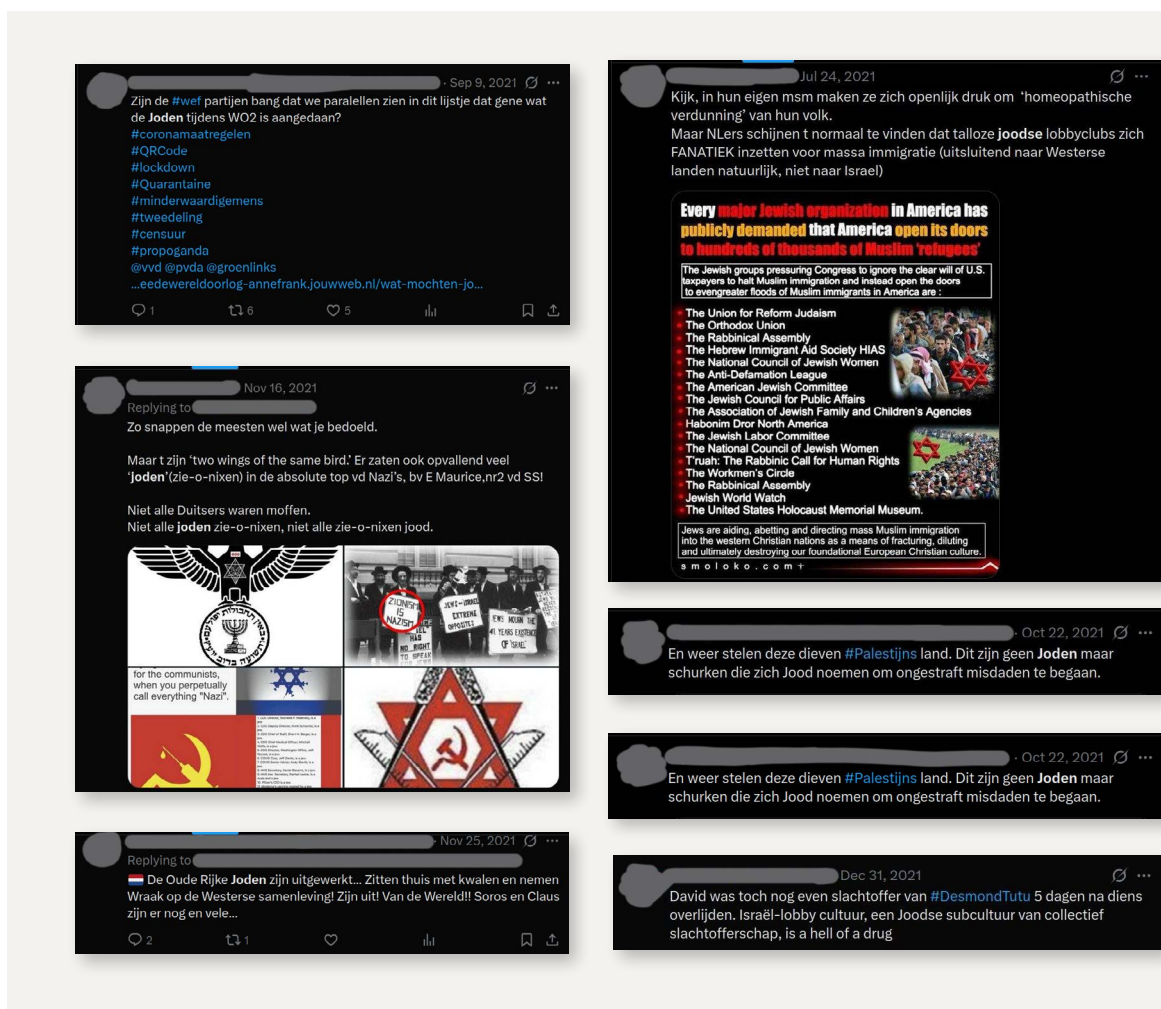
Deze clusters reflecteren ook bredere politieke scheidslijnen: de gele cluster (links in het netwerk) bevat vooral links-georiënteerde accounts, de bruine en blauwe clusters (onder- en rechtsonder in het netwerk) zijn verbonden aan centrum tot centrum-rechtse partijen, terwijl de lichtgroene en paarse clusters (midden- en rechtsboven in het netwerk) voornamelijk rechts tot radicaal-rechts georiënteerd zijn. Binnen deze laatste categorie valt de lichtgroene cluster in het bijzonder op, bestaande uit alt-right en complotverspreidende accounts en profielen.

In de visualisatie treffen we meerdere grote rode nodes in het Nederlandse Twitter/X landschap: zogenoemde superverspreiders van antisemitisme. De grootste rode cluster (dus de grootste concentratie

van antisemitische accounts) bevindt zich binnen de lichtgroene cluster (rechtsboven in het netwerk). Dit wijst op een sterke verwevenheid tussen antisemitische retoriek en bredere alt-right en complotgedreven discoursen. De netwerkanalyse maakt zo inzichtelijk dat antisemitisme in deze digitale context niet op zichzelf staat, maar ingebed is in ideologische gemeenschappen die ook andere vormen van extremisme en desinformatie verspreiden, al dan niet aangestuurd door buitenlands mogendheden.

Hoewel antisemitisme het sterkst geconcentreerd voorkomt in de lichtgroene cluster, laten de data zien dat het fenomeen zich niet tot dit deel van het netwerk beperkt. Zowel aan de linkerzijde als aan de rechterzijde van het spectrum duiken rode uitschieters op: individuele accounts met een relatief groot bereik die antisemitische boodschappen verspreiden binnen deze clusters. Dit onderstreept dat antisemitisme, hoewel structureel verankerd in bepaalde ideologische niches, zich over het gehele politieke spectrum verspreidt. Daarnaast zien we dat superverspreiders verschillende vormen van antisemitisme verspreiden, zoals complottheorieën, anti-zionisme/Israël retoriek en berichten die de holocaust bagatelliseren door de slachtoffers met anti-vaxxers te vergelijken.

⁴⁶ Communities zijn in dit netwerk bepaald aan de hand van de Louvain-methode: https://en.wikipedia.org/wiki/Louvain_method

Figuur 28: voorbeelden van berichten die superverspreiders verspreiden in 2021

5. Topic analyse

Topic-modelling is een methode waarmee terugkerende thema's en narratieven in grote hoeveelheden tekst automatisch kunnen worden herkend en samengevat op basis van clusterings-algoritmes. In dit onderzoek zijn antisemitische berichten uit 2021 eerst omgezet in tekst-embeddings⁴⁷, numerieke representaties die semantische informatie over de inhoud van de berichten coderen. Met behulp van een clusteringmodel^{48,49} zijn deze embeddings vervolgens gegroepeerd in clusters van berichten die inhoudelijk sterk op elkaar lijken. Per cluster genereerde een large language model (LLM) een korte samenvatting van de gemeenschappelijke kenmerken van de berichten. Tot slot werden ook alle clusters gezamenlijk samengevat, zodat een breed overzicht ontstond van de dominante topics, subthema's en narratieven in de antisemitische data⁵⁰. Deze aanpak, die een grondige vertrouwdheid met zowel de technische infrastructuur als de inhoudelijke context vereist, maakt het mogelijk om patronen bloot te leggen die handmatig onmogelijk in kaart te brengen zouden zijn, en biedt daarmee een systematisch overzicht van de verschillende terugkerende topics, thema's en narratieven in antisemitische social media berichten uit 2021⁵¹.

5.1 Grote topics

De resultaten tonen dat een aantal grote topics duidelijk domineert. Het meest voorkomende narratief betreft de voorstelling van Joden als alomtegenwoordige machthebbers die media, politiek, financiën en gezondheidszorg controleren. In deze categorie vallen zowel klassieke antisemitische stereotypen als hedendaagse herinterpretaties. Joden worden bijvoorbeeld beschuldigd actuele maatschappelijke crises en fenomenen te

orchestreren. Hierbij komen onder andere de Covid-19-pandemie, migratiecrisis, wooncrisis, Antifa, Black Lives Matter (BLM)⁵², 5G⁵³ en het zwartepietendebat⁵⁴ aan bod. George Soros en de Rothschild-familie nemen hier een centrale plaats in. Deze namen fungeerden als symbolen voor bredere complottheorieën over een vermeende "Joodse elite" die mondiale gebeurtenissen manipuleert. Ook thema's, zoals de "Great Replacement"⁵⁵, "Great Reset"⁵⁶ en het "Kalergi-plan"⁵⁷ vinden we terug in deze berichten.

Andere antisemitische complottheorieën prevaleren eveneens. Bijvoorbeeld complotten dat "Hitler Joods was", dat "Joden communisme en bolsjewisme hebben uitgevonden en nog steeds vertegenwoordigen"⁵⁸ of dat "Joden de slavenhandel in handen hadden"⁵⁹. Ook poept de complottheorie op van de "Khazaarse Joden", zogenaamde "neppe Joden" of "crypto Joden" die beschuldigd worden van zaken zoals satanisme en heimelijke controle. Onder andere Mark Rutte wordt ervan verdacht "Khazaars" te zijn⁶⁰.

⁴⁷ Hiervoor gebruikten we het *embedding-model intfloat/multilingual-e5-large-instruct*: <https://huggingface.co/intfloat/multilingual-e5-large-instruct>

⁴⁸ Hiervoor gebruikten we de Python library *BERTopic*: <https://maartengr.github.io/BERTopic/index.html>

⁴⁹ Met de clusterings-modellen *HDBSCAN* in combinatie met *UMAP*: <https://medium.com/@ps.deeplearning.training/hdbscan-clustering-and-umap-visualisation-f31e653f7218>

⁵⁰ Opnieuw aan de hand van *gemini/gemini-1.5-pro* en *LiteLLM*

⁵¹ Voor meer informatie bij de technische aspecten van de topic analyse, zie het uitgebreide technische rapport, hoofdstuk 6.

⁵² Anti-racisme en -discriminatie beweging: https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Lives_Matter

⁵³ Netwerktechnologie waarover veel misinformatie bestaat: https://en.wikipedia.org/wiki/5G_misinformation

⁵⁴ Terugkerend maatschappelijke debat in Nederland (en minder mate België) over de racistische aard van zwarte piet: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Zwartepietendebat>

⁵⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Great_Replacement_conspiracy_theory

⁵⁶ <https://www.knack.be/nieuws/wereld/hoe-de-great-reset-uitgroeide-tot-een-wereldwijd-complot/>

⁵⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Kalergi_Plan

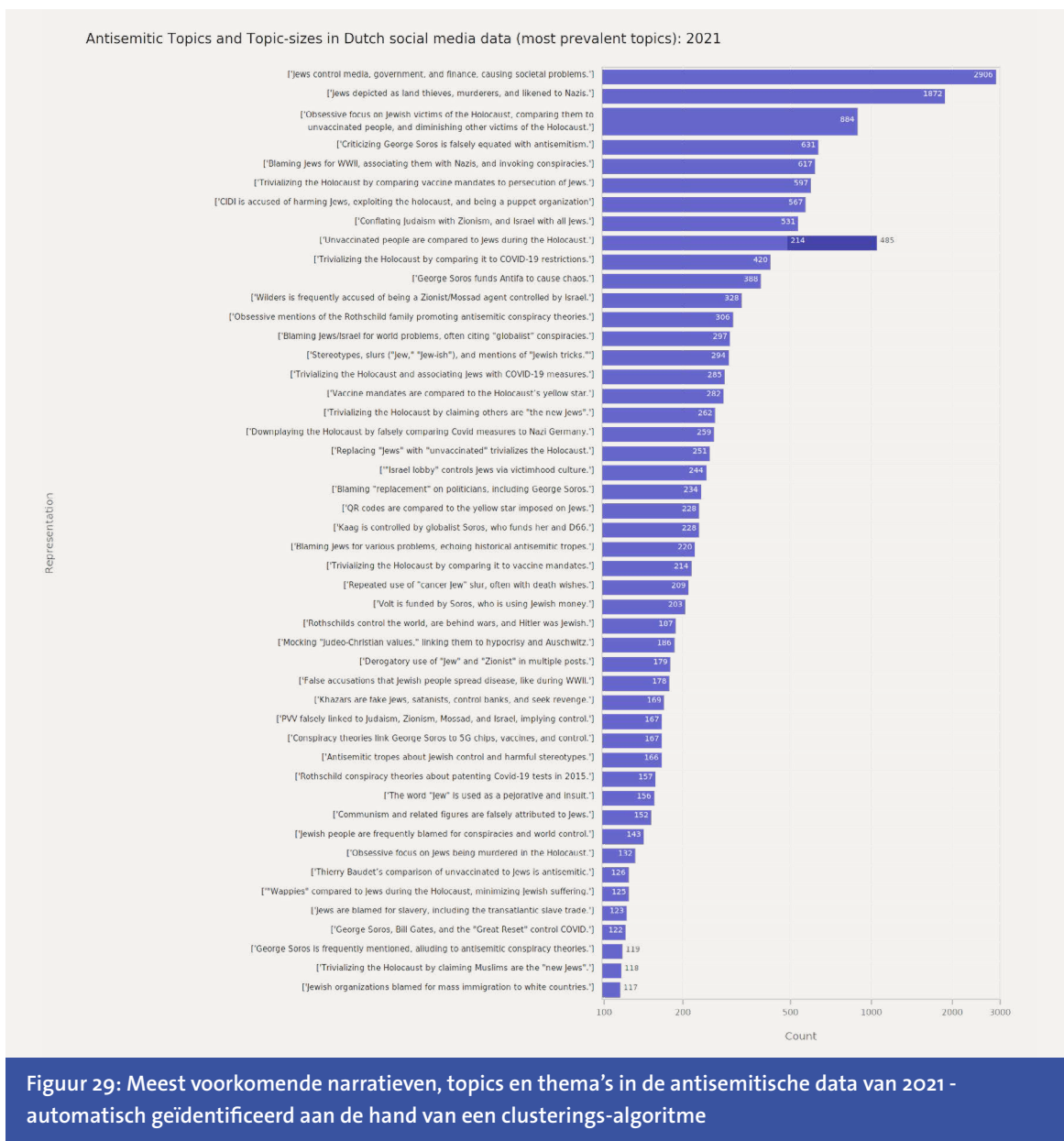
⁵⁸ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat Joden de Russische revolutie orchestreerden, de Sovjet-unie regeerden en dat communisme een "Joodse uitvinding" is: https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_Bolshevism

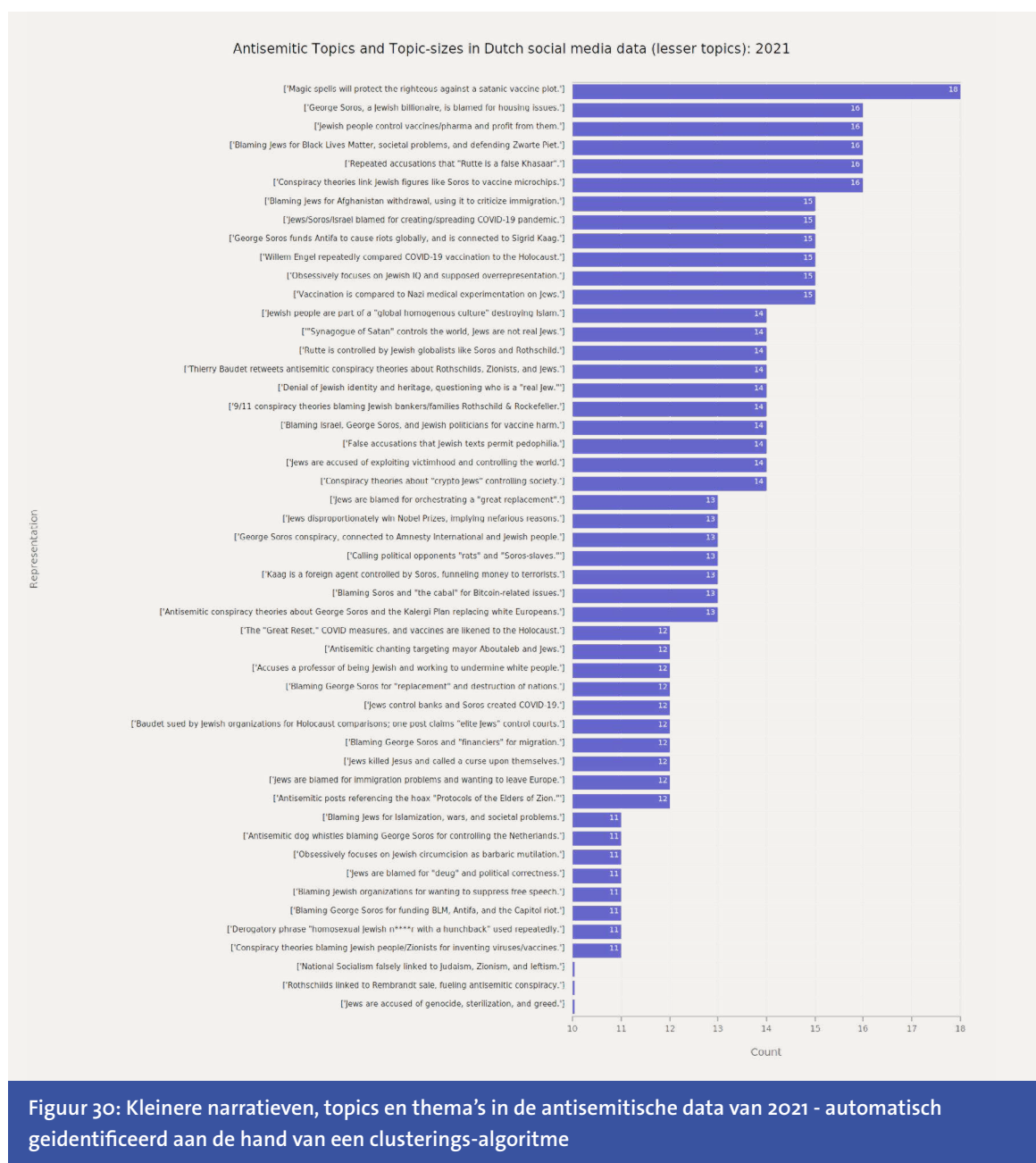
⁵⁹ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat Joden een disproportioneel aandeel hadden in de slavenhandel: <https://www.myjewishlearning.com/article/jews-and-the-african-slave-trade/>

⁶⁰ <https://www.adl.org/resources/article/untangling-false-claims-about-ashkenazi-jews-khazars-and-israel>

Het trivialiseren van de Holocaust i.v.m. de Covid-19 pandemie is een tweede belangrijk en veelvoorkomend topic in de dataset. Bijvoorbeeld door vaccinatiebewijzen te vergelijken met de Jodenster, anti-vaxxers te vergelijken met de slachtoffers van de holocaust of de Covid-19-maatregelen te vergelijken met het nazi-bewind of medische experimenten van de nazis. Daarnaast vinden we andere vormen van Holocaust trivialisering, zo worden bijvoorbeeld Joden (en o.a. Het CIDI) ervan beschuldigd de Holocaust te exploiteren voor eigen gewin of de “nieuwe nazis” te zijn.

Deze toename in Holocaust-trivialisering hangt onder andere samen met de publieke controversie rond Thierry Baudet van Forum voor Democratie, die in december 2021 voor de rechter werd gedaagd door het CIDI en vier Joodse oorlogsoverlevenden. Baudet had onder meer op Twitter/X gesteld dat “de ongevaccineerden de nieuwe Joden zijn” en “de weggijkende uitsluiters de nieuwe nazi’s en NSB’ers”, en hij plaatste beeldmateriaal waarin een kind dat geweigerd zou zijn bij een Sinterklaasintocht naast een foto werd gezet van een joods kind met Jodenster in een concentratiekamp. De kortgedingrechter oordeelde dat deze uitlatingen onrechtmatig waren en beval Baudet de berichten binnen 48 uur te

verwijderen op straffe van een dwangsom van 25.000 euro. De media-aandacht die zowel de tweets van Baudet als de rechtszaak en de daaropvolgende veroordeling kregen, leidden tot verdere verspreiding van dergelijke vergelijkingen op sociale media, waarbij aanhangers van Baudet soortgelijke retoriek overnamen.

Tegelijkertijd werd de rechtszaak zelf aanleiding voor een golf van antisemitische uitlatingen gericht tegen het CIDI, andere Joodse organisaties en Joden in het algemeen, die werden beschuldigd van censuur, machtsmisbruik of het exploiteren van de Holocaust voor politieke doeleinden^{61,62,63,64}.

⁶¹ <https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/joodse-oorlogsoverlevenden-slepen-baudet-voor-de-rechter>

⁶² <https://www.rechtspraak.nl/organisatie-en-contact/organisatie/rechtbanken/rechtbank-amsterdam/nieuws/uitwerking-mondeling-vonniskort-geding-cidi-baudet>

⁶³ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2021:7392>

⁶⁴ In 2020 was eveneens controversie rond Forum voor Democratie vanwege het veelvuldig delen van antisemitische memes in app groepen: <https://www.joods.nl/2020/04/antisemitisme-bij-jongerenafdeling-van-forum-voor-democratie/>

Een andere topic dat aan bod komt in de data is Israël-kritiek, waarin onder andere de Joodse gemeenschap in zijn geheel verantwoordelijk wordt gehouden voor het beleid en de daden van Israël of Joden worden beschuldigd zionistische of Mossad agenten te zijn of onder invloed te staan van de “zionistische of Israëlische lobby”.

Als laatste zien we ook het terugkerend gebruik van scheldwoorden, zoals “kankerjood”, toxische stereotyperende frases, zoals “Joodse truken” of “Joodse hebzucht” of fysieke stereotyperingen over bijvoorbeeld “Joodse neuzen”.

5.2 Kleinere topics

Naast deze dominante thema’s kunnen ook kleinere, meer specifieke topics worden geïdentificeerd. Deze clusters bevatten meer niche-narratieven, zoals het linken van Joden aan satanisme (Synagoge van Satan⁶⁵), pedofilie, trans-Atlantische slavenhandel⁶⁶, 9/11⁶⁷ of het wegzetten van Joden als “de moordenaars van Jezus”⁶⁸. Hoewel deze topics minder frequent voorkomen, zijn ze relevant omdat ze laten zien hoe antisemitische retoriek zich voortdurend vermengt met de meest uiteenlopende complottheorieën en vormen van haatspraak.

5.3 Topics typerend voor Nederland

Topics typerend voor de Nederlandse context worden eveneens zichtbaar. Dit betreffen met name posts die Nederlandse politici rechtstreeks aanvallen door hen neer te zetten als “marionetten” van Joodse netwerken (o.a. Sigrid Kaag, Mark Rutte, Geert de Wilders en de politieke partijen D66 en Volt worden hier meermaals genoemd), of berichten waarin het CIDI wordt aangevallen als “niet echte Joden” die “slechts het Israëlische of Soros-gerelateerde belang dienen”. Ook worden Soros of een “Joodse elite” ervan beschuldigd typisch Nederlandse maatschappelijke problemen te orchestreren, zoals het zwartepietendebat of de wooncrisis.

⁶⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Synagogue_of_Satan

⁶⁶ Terugkerende antisemitische complottheorie die beweert dat Joden een disproportioneel aandeel hadden in de slavenhandel: <https://www.myjewishlearning.com/article/jews-and-the-african-slave-trade/>

⁶⁷ Antisemitische complottheorieën over 9/11 (Islamistische terroristische aanslag op de Twin Towers in New York in 2001) gaan 2 decennia later nog steeds rond: <https://connecticut.adl.org/resources/report/antisemitic-conspiracies-about-911-endure-20-years-later>

⁶⁸ Terugkerende antisemitische mythe die beweert dat Joden collectief verantwoordelijk zijn voor de dood van Jezus: <https://antisemitism.adl.org/deicide/>

Antisemitisme in Nederland tijdens het pandemietijdperk van 2021

Een analyse van Nederlandse socialmediaberichten uit 2021 onthult een verontrustend landschap van antisemitische uitingen die floreerden te midden van pandemiebeperkingen en politieke onrust.

Het "Nieuwe Joden"-narratief

Het meest wijdverspreide thema plaatste ongevaccineerden als "de nieuwe Joden", waarbij expliciete parallellen werden getrokken tussen COVID-19-beperkingen en de Holocaustvervolgung. Berichten verklaarden: "ongevaccineerden zijn de nieuwe joden", waarbij gebruikers vaccinatiepaspoorten vergeleken met gele sterren en lockdownmaatregelen met nazi-beleid. Deze vergelijking bagatelliseert de daadwerkelijke genocide en eigent Joods lijden zich toe voor politieke doeleinden.

COVID-19 en traditioneel antisemitisme

De pandemie bood nieuwe voertuigen voor oude haatbeelden. Berichten beweerden dat Joden COVID-19 hadden gecreëerd, de vaccinfabrikanten controleerden of medische experimenten uitvoerden. Dit vermengde middeleeuwse beschuldigingen van Joden die ziekten verspreidden met moderne complottheorieën over farmaceutische bedrijven en mondiale gezondheidsinitiatieven.

Complottheorieën en mondiale marionettenspelers

George Soros kwam naar voren als primair antisemitisch doelwit, afgeschilderd als de regisseur van alles, van migratie tot COVID-19-beleid, de BLM-protesten en politieke partijen zoals Volt. Eén bericht beweerde: "Soros heeft de schoolboeken drukkerij gekocht", waarmee werd gesuggereerd dat Joden de onderwijswereld controleerden. Ook de familie Rothschild kreeg vergelijkbare beschuldigingen, waarbij werd beweerd dat zij wereldgebeurtenissen beheersten en winst maakten uit Nederlands vastgoed in Arnhem. Deze complottheorieën steunden op klassieke antisemitische stereotypen over Joodse wereldheerschappij en financiële manipulatie.

Anti-Israël sentiment en antisemitische overlap

Anti-Israël-inhoud liep vaak over in bredere antisemitische retoriek. Berichten gebruikten termen als "zionistische varkens" en riepen op tot geweld tegen alle Joden in plaats van kritiek te leveren op specifieke Israëlische beleidsmaatregelen. De BDS-beweging werd voorgesteld via antisemitische stereotypen over Joodse controle en manipulatie.

Specifiek Nederlandse doelwitten

Verschillende berichten richtten zich op Nederlands-Joodse politici en organisaties. D66 en hun leider Sigrid Kaag werden beschuldigd van "door Soros gefinancierd" te zijn ("Kaag is Soros' marionet") en zelfs met geweld bedreigd. Deze aanvallen combineerden misogynie met antisemitisme, waarbij succesvolle vrouwen werden afgeschilderd als pionnen van Joodse complotten. Mark Rutte en Jesse Klaver kregen vergelijkbare beschuldigingen. Het CIDI (Centrum Informatie en Documentatie Israël) werd herhaaldelijk aangevallen als zijnde losgezongen van "echte Joden", enkel loyaal aan Israël of gefinancierd door Soros.

Historische verdraaiing

Gebruikers manipuleerden vaak de Holocaustgeschiedenis, door ofwel haar uniciteit te ontkennen ofwel haar te misbruiken voor hedendaagse politieke argumenten. Sommige berichten eïgden Holocaustbeelden toe voor antivaccinatiecampagnes. Een bijzonder walgelijke uitspraak stelde dat er "meer doden door het COVID-vaccin zijn dan Joden tijdens WOII". Andere berichten suggereerden grotesk dat Joden tijdens de Holocaust "een keuze hadden", in tegenstelling tot de ongevaccineerden. Dit narratief gebruikte de herinnering aan de Holocaust als wapen, terwijl het tegelijk haar historische betekenis ondermijnde.

Gewelddadige retoriek

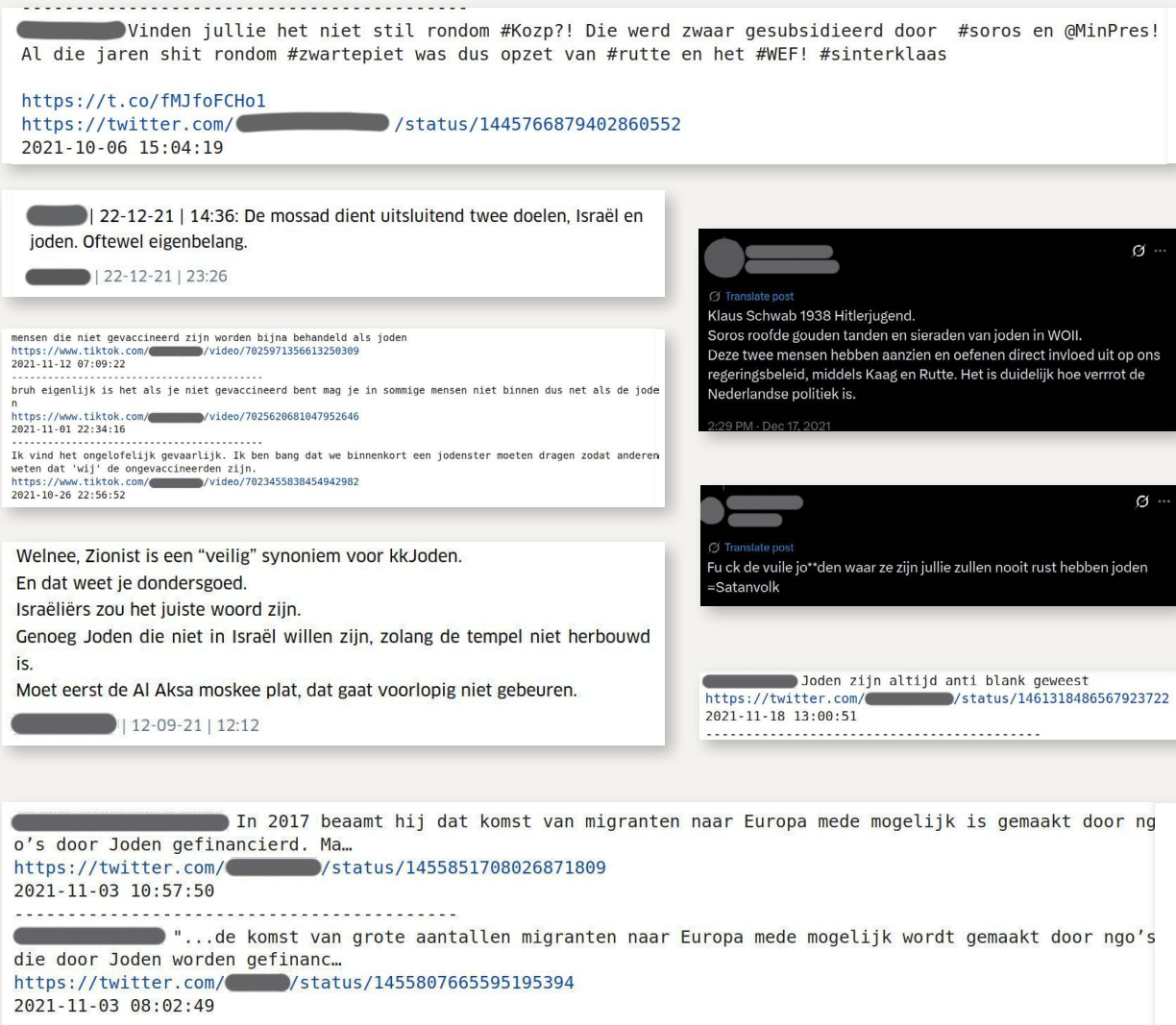
De uitingen bevatten expliciete dreigementen en ontmenselijkende taal. Berichten bevatten frases als "kankerjoden" en oproepen tot "dood de joden". Sommige gebruikers hanteerden naziterminologie zoals "Endlösung" (definitieve oplossing) bij politieke discussies, wat aantoonde hoe antisemitische taal hedendaagse politieke discourses binnendringt.

De pandemie als versterker

COVID-19-beperkingen creëerden een vruchtbare bodem voor het gedijen van antisemitische complottheorieën. Traditionele zondebokmechanismen werden geactiveerd doordat gebruikers Joden de schuld gaven van alles, van de ontwikkeling van vaccins tot lockdownbeleid. De pandemie werd zo een lens waardoor eeuwenoude antisemitische overtuigingen opnieuw vorm kregen en werden gemoderniseerd.

Deze digitale haatdragende taaluitingen vormen een zorgwekkende evolutie van antisemitisme: klassieke stereotypen worden aangepast aan de hedendaagse Nederlandse samenleving, terwijl de kernboodschap van Joodse "andersheid" en kwaadaardigheid behouden blijft. De normalisering van dergelijke uitingen in mainstream politieke debatten wijst op een urgente noodzaak voor interventie en educatie.

Figuur 31: Automatische door LLM (Google's gemini/1-5-pro) gegenereerde samenvatting van de geclusterde antisemitische data uit 2021

Figuur 32: Voorbeelden van veelvoorkomende narratieven en topics in de antisemitische data - 2021

6. Meme analyse

Memes vormen een cruciale component van hedendaagse online communicatie, vooral binnen sociale media. In tegenstelling tot teksten combineren memes beeld en taal op een compacte, vaak humoristische of satirische manier, waardoor ze gemakkelijk deelbaar zijn en een breed publiek kunnen bereiken. Dit maakt ze tot een bijzonder effectief middel voor het verspreiden van ideologieën, inclusief antisemitische denkbeelden. Omdat memes vaak zowel expliciete symbolen als impliciete boodschappen bevatten (dog whistles), kunnen ze subtiele of verholde vormen van haat versterken. Het analyseren van memes biedt daarom een noodzakelijke aanvulling op tekstanalyse, omdat het ons in staat stelt te begrijpen hoe visuele en tekstuele elementen samen antisemitische narratieven verspreiden en versterken⁶⁹.

Voor deze studie zijn een duizendtal memes⁷⁰ op vergelijkbare wijze als tekstberichten geanalyseerd. De afbeeldingen werden eerst omgezet in *image embeddings*⁷¹ (numerieke representaties die visuele kenmerken coderen) waarna een clusteringsalgoritme^{72,73} werd toegepast om groepen visueel en inhoudelijk vergelijkbare memes te identificeren. Per cluster genereerde een Large Language Model (LLM) een samenvatting van de belangrijkste thema's, terugkerende symbolen en eventuele publieke figuren die in de afbeeldingen

⁶⁹ Voor meer informatie omtrent de technische aspecten van de meme analyse zie het methodologisch document hoofdstuk 4.4 en het uitgebreide technische rapport hoofdstuk 5.

⁷⁰ Deze memes zijn afkomstig uit de data die eerder voor dit onderzoek als antisemitisch werd getagd. Het aantal geanalyseerde memes is in verhouding tot tekstuele data klein. Dit omdat enerzijds het ophalen van afbeeldingen uit relatief verouderde data (2021) niet altijd evident is en anderzijds de analyse van beeldmateriaal op grote schaal tijdrovender is.

⁷¹ Hiervoor gebruikten we het *blip2-opt-2.7b model*: <https://huggingface.co/Salesforce/blip2-opt-2.7b>

⁷² Hiervoor gebruikten we de clusterings-modellen *HDBSCAN* in combinatie met *UMAP*: <https://medium.com/@ps.deeplearning/training/hdbscan-clustering-and-umap-visualisation-f31e653f7218>

⁷³ Vooraleer clustering plaatsvond, werd de data eerst genormaliseerd aan de hand van PCA: <https://medium.com/geekculture/the-math-behind-everything-about-principle-component-analysis-pca-d6f0baff5681>

voorkwamen^{74,75}. Daarnaast werd met *Optical Character Recognition (OCR)*⁷⁶ de tekst uit de afbeeldingen geëxtraheerd en met *Image Captioning*⁷⁷ een tekstuele beschrijving van de afbeeldingen gemaakt. Ook deze werden geclusterd op basis van topics, zodat ook de tekstuele dimensie van de memes systematisch kon worden onderzocht.

6.1 Terugkerende thema's en narratieven in 2021

De resultaten laten zien dat antisemitische memes uit 2021 sterk leunen op klassieke tropen en visuele stereotypen. Een prominente categorie omvat retro nazi-propagandabeelden en -symboliek, zoals swastika's, SS-uniformen, of beelden van Hitler, die expliciet verwijzen naar de Holocaust en deze soms trachten te trivialisieren of te verheerlijken^{78,79}. Daarnaast zijn er talloze memes waarin Joden worden afgebeeld met overdreven en karikaturale gelaatstrekken, zoals grote neuzen, scheve tanden of complotachtige houdingen met 'scheming hands'. Deze beelden dienen om Joden te ontmenselijken en te associëren met negatieve eigenschappen als hebzucht, sluwheid en bedrog.

6.2 Symboliek en figuren

Qua symboliek zien we herhaaldelijk de Davidster, swastika's, nazi-uniformen en karikaturen die religieuze of fysieke kenmerken benadrukken, zoals de keppel of de "haakneus". Deze dienen niet alleen om de Joodse identiteit expliciet te markeren, maar ook om deze te verbinden aan negatieve narratieven en stereotypering. Bepaalde publieke figuren, zoals

⁷⁴ Hiervoor gebruikten we *gemini/gemini-1.5-pro*: <https://cloud.google.com/vertex-ai/generative-ai/docs/models/gemini/1-5-pro>

⁷⁵ En de Python library LiteLLM: <https://www.google.com/search?client=ubuntu-sn&channel=fs&q=litellm>

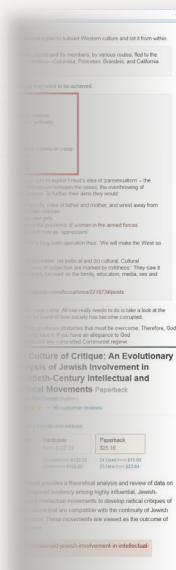
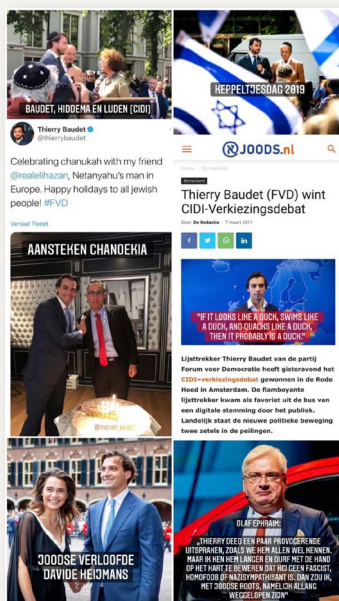
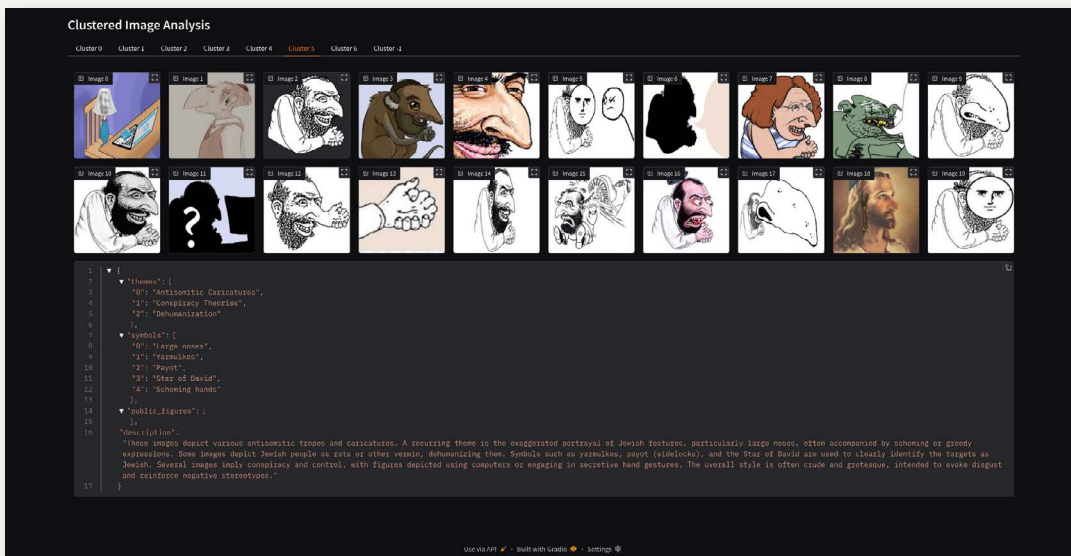
⁷⁶ Hiervoor gebruikten we de Python library *pytesseract*: <https://pypi.org/project/pytesseract/>

⁷⁷ Hiervoor werd eveneens het *blip2-opt-2.7b model* gebruikt: <https://huggingface.co/Salesforce/blip2-opt-2.7b>

⁷⁸ Soms lijkt het hier in eerste instantie te gaan om neutrale, WOII gerelateerde afbeeldingen. In combinatie met comments of andere teksten en context worden ze echter toxisch.

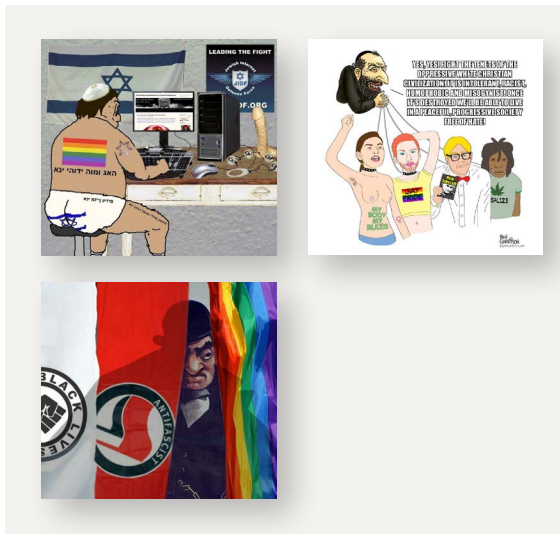
⁷⁹ Neonazi influencers zoals John Minadeo II (Twitter/X handle @_HandsomeTruth) staan bekend om hun gebruik van nazi symboliek zowel online als in real life: https://en.wikipedia.org/wiki/Jon_Minadeo_II

Figuur 34-37: De terugkerende figuurtjes van 'The Happy Merchant' en 'Pepe the Frog'.

Figuur 38-40: Afbeeldingen waarin bekende personen worden opgelijst en gemarkeerd als Joods (waaronder Thierry Baudet)

Figuur 41-43:
Memes die
complotten
representeren
waarin Joden
zaken als
LGBTQ+, Antifa,
BLM, vrouwen-
rechten en
migratie zouden
pushen

Inhoudelijk zijn de memes sterk verweven met bredere complottheorieën die ook in de tekstuele data opdoken. Een dominant narratief is dat Joden verantwoordelijk zouden zijn voor migratie en diversiteitsagenda's, waarbij zij bewust "witte genocide" zouden bevorderen. Ook worden Joden gekoppeld aan de promotie van LGBTQ+-rechten, abortus en vrouwenemancipatie, die worden voorgesteld als middelen om traditionele westerse waarden te ondermijnen. Covid-19 en vaccinatie

Figuur 44-45:
Zeer geweld-
dadige anti-
semitische
memes

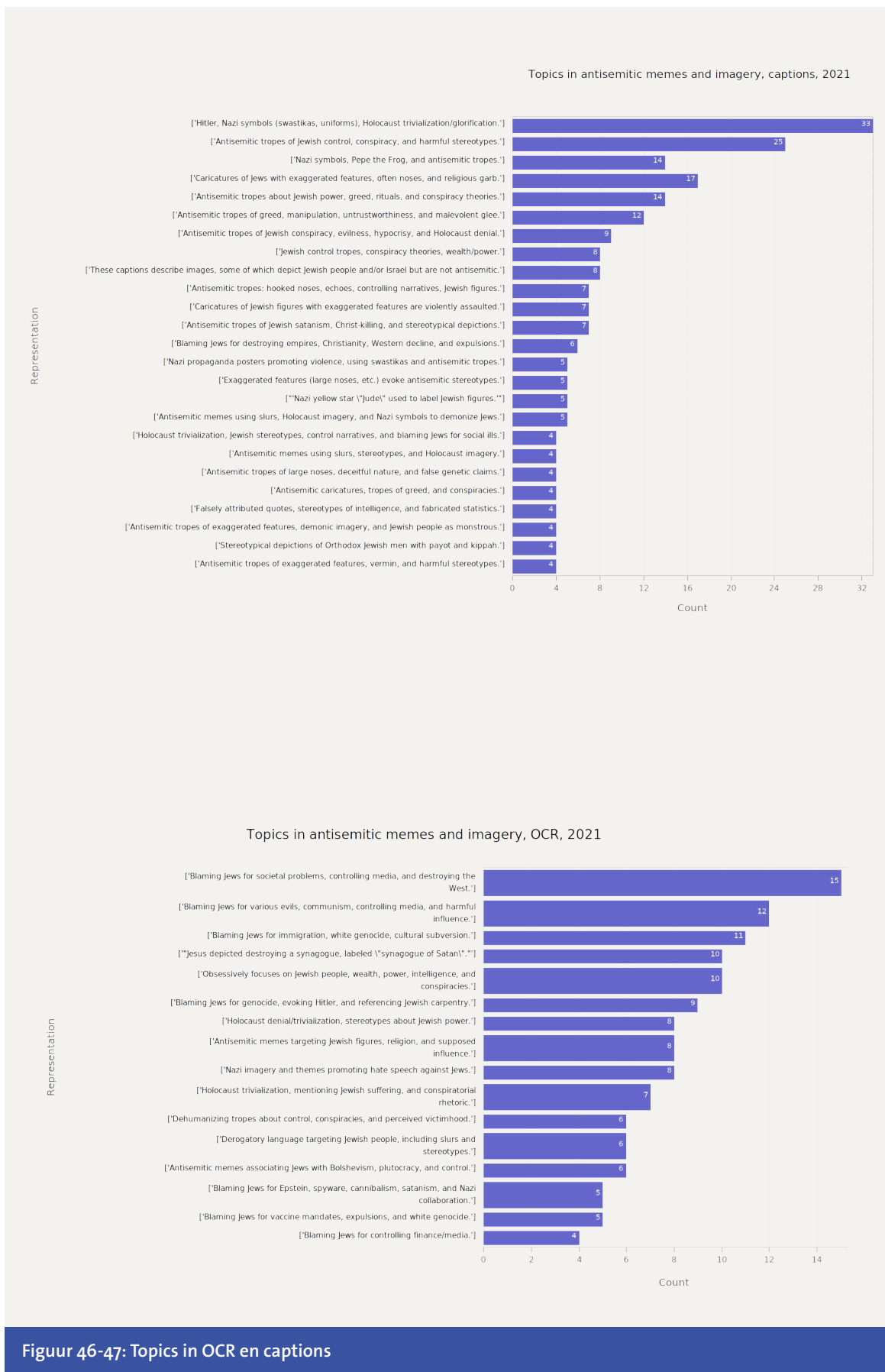

spelen eveneens een belangrijke rol: memes suggereren dat Joden achter de pandemie of de vaccins zouden zitten. Daarnaast wordt Jezus en het christendom in een deel van de memes neergezet als een "instrument" van Joden om niet-Joden te misleiden en onder controle te houden. Deze lijn van retoriek grijpt terug op eeuwenoude antisemitische thema's, waarin Joden worden beschuldigd van religieuze manipulatie en het verraden of misbruiken van christelijke symbolen.

Een bijzonder verontrustend aspect van de memes is de expliciete aanwezigheid van geweld en dehumanisering. Verschillende afbeeldingen tonen Joden als dieren, ratten of ander ongedierte, of laten zien hoe ze fysiek worden aangevallen en vermoord. Dergelijke beelden normaliseren geweld tegen Joden.

6.4 Tekstuele inhoud (OCR en captions)

De OCR- en Caption-analyse van de memes bevestigt en versterkt deze bevindingen. Veel teksten uit de afbeeldingen bevatten expliciete verwijzingen naar Joodse controle over media en politiek, of het orchestreren van politieke en maatschappelijke problematiek. Het idee dat Joden migratie en zogenoemde "white genocide" en "western decline" zouden pushen, komt expliciet naar voren. Een ander thema is het idee dat Joden schuldig zouden zijn aan "Christ-killing" en satanisme. Ook vaccinatie mandaten en Epstein worden specifiek genoemd. Daarnaast treffen we herhaaldelijke trivialisering, verheerlijking en ontkenning van de Holocaust, WOII, Hitler en het nazi-regime.

Figur 46-47: Topics in OCR en captions

7. Tijdslijn

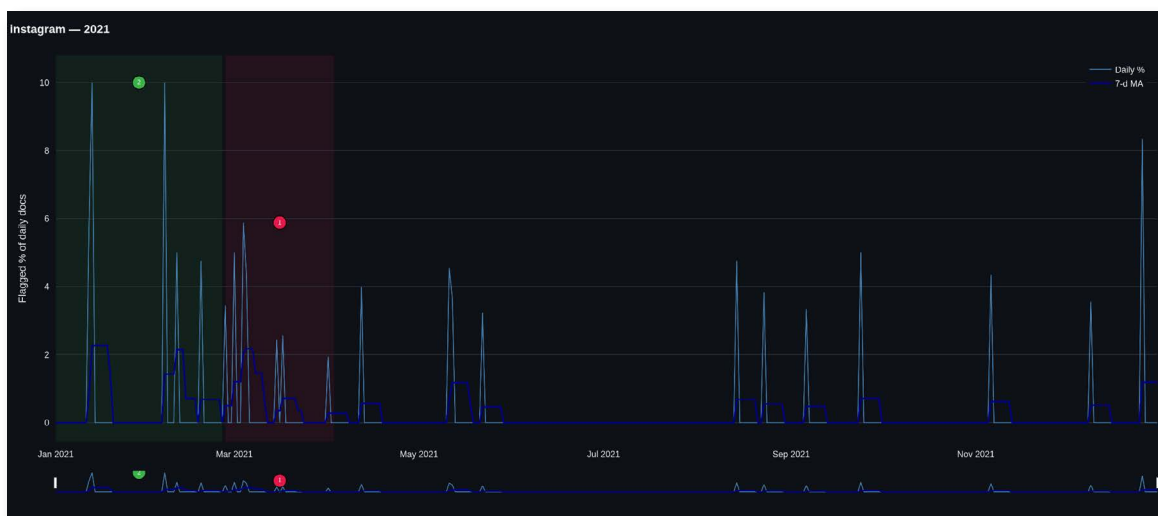
Naast de inhoudelijke analyse van thema's en narratieven is het relevant om te onderzoeken hoe de verspreiding van antisemitische uitingen zich in de loop van 2021 heeft ontwikkeld. Daartoe is in dit rapport gebruik gemaakt van PELT (Pruned Exact Linear Time)⁸² changepoint detection⁸³: een statistische methode die de dagelijkse ratio antisemitische berichten per platform opsplijt in statistisch te onderscheiden periodes. PELT identificeert de momenten waarop het niveau van antisemitische activiteit significant verandert, waardoor korte en intense pieken onderscheiden kunnen worden van langer durende periodes met een verhoogde of verlaagde basisintensiteit. De

tijdssegmenten worden vervolgens inhoudelijk geanalyseerd via geautomatiseerde thema-extractie op basis van de meest representatieve berichten. Op deze manier kan niet alleen worden vastgesteld *wanneer* antisemitisme piekte, maar ook *waardoor* en *hoe*.

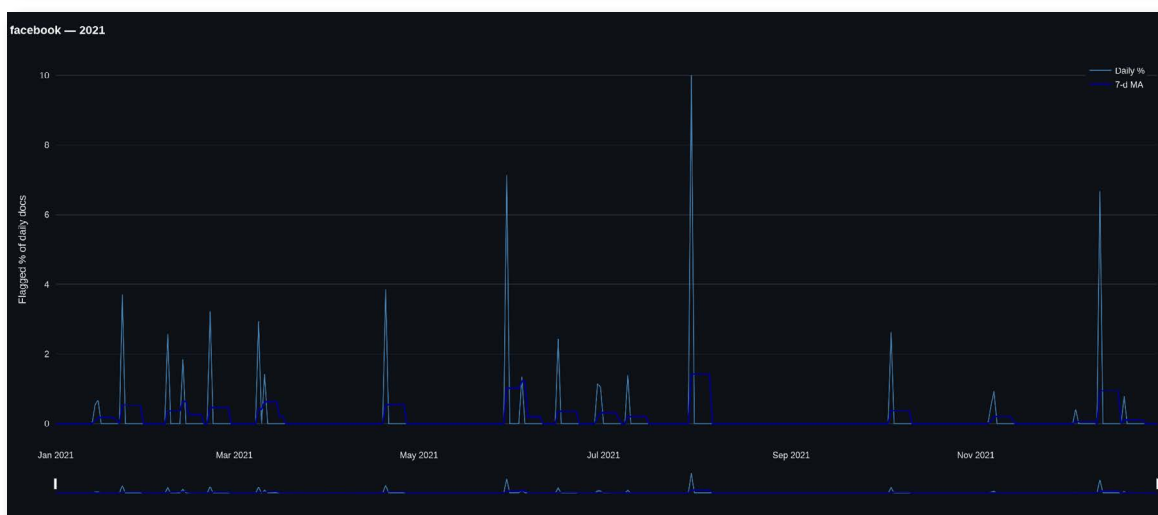
Om de tijdslijnanalyse correct te interpreteren, is het van belang te begrijpen wat de gehanteerde percentages precies meten. De genoemde waarden (basisratio, gemiddelde intensiteit en piekintensiteit) drukken hetzelfde uit: het aandeel antisemitische berichten binnen een gegeven tijdspanne. De **basisratio** geeft dit aandeel weer over alle berichten binnen een dataset: in de jaarrapporten is dat het betreffende kalenderjaar, in deze geaggregeerde analyse de volledige vierjarige periode. De **gemiddelde intensiteit** van een PELT-segment geeft het

⁸² <https://emmorts.github.io/SignalSharp/docs/detection/pelt.html>

⁸³ https://en.wikipedia.org/wiki/Change_detection

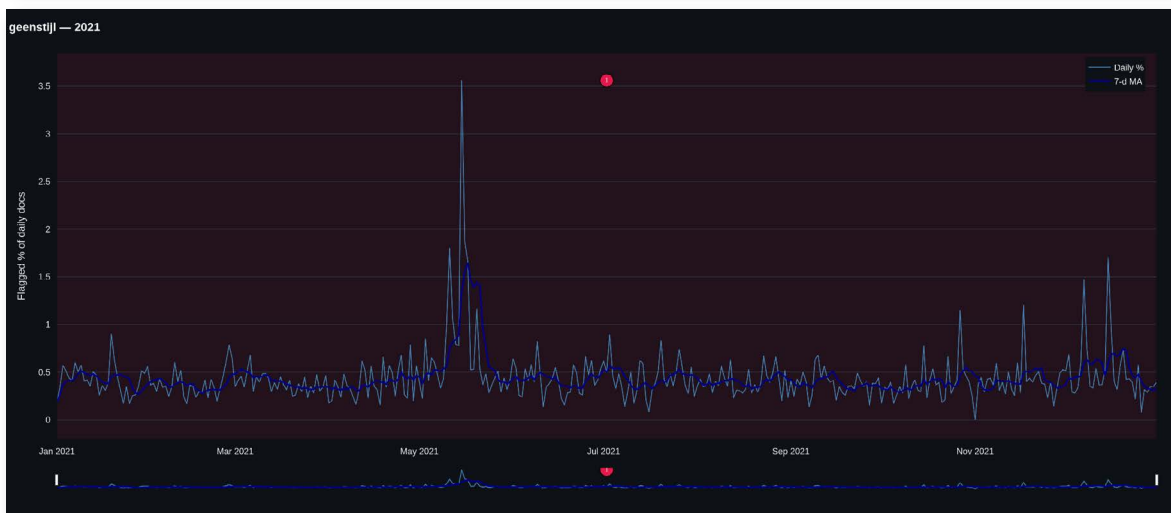
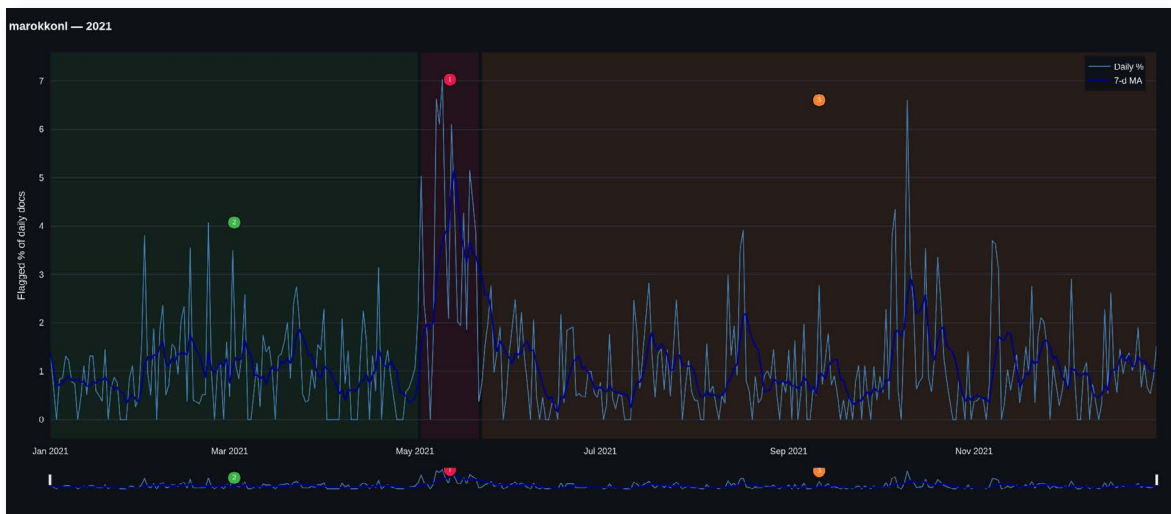
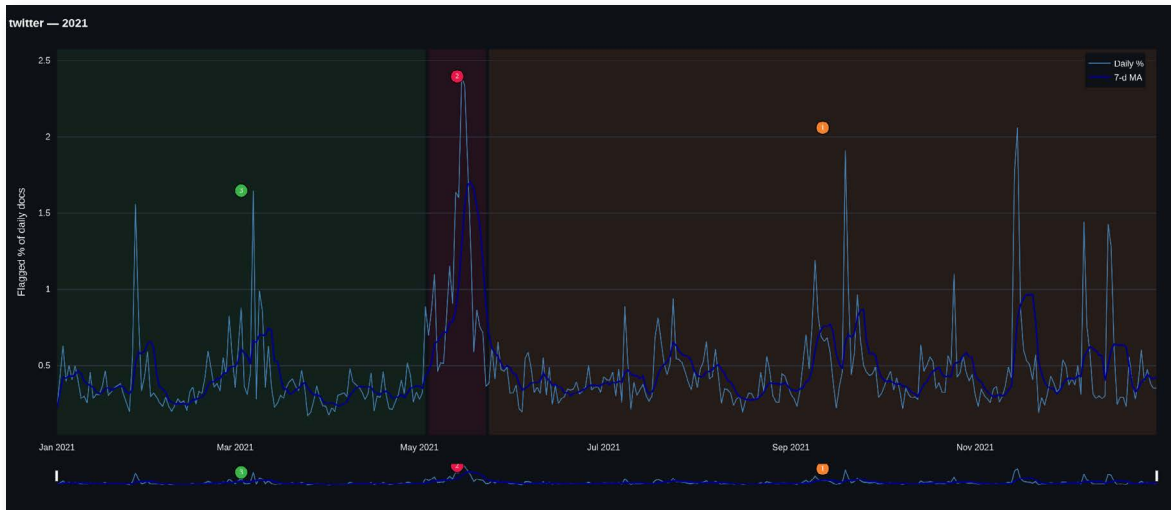
Figuur 48:
pieken in het
voorjaar van
2021

gemiddelde van de dagelijkse ratio's over de dagen binnen dat specifieke tijdsegment. De **piekintensiteit** is de hoogste dagelijkse waarde die binnen een segment werd bereikt. Het is hierbij belangrijk de

periodieke gemiddelde intensiteit niet te verwarren met het percentage antisemitische berichten over een gehele dataset.

Figuur 49:
pieken in mei
2021 tijdens de
escalaties in
Gaza

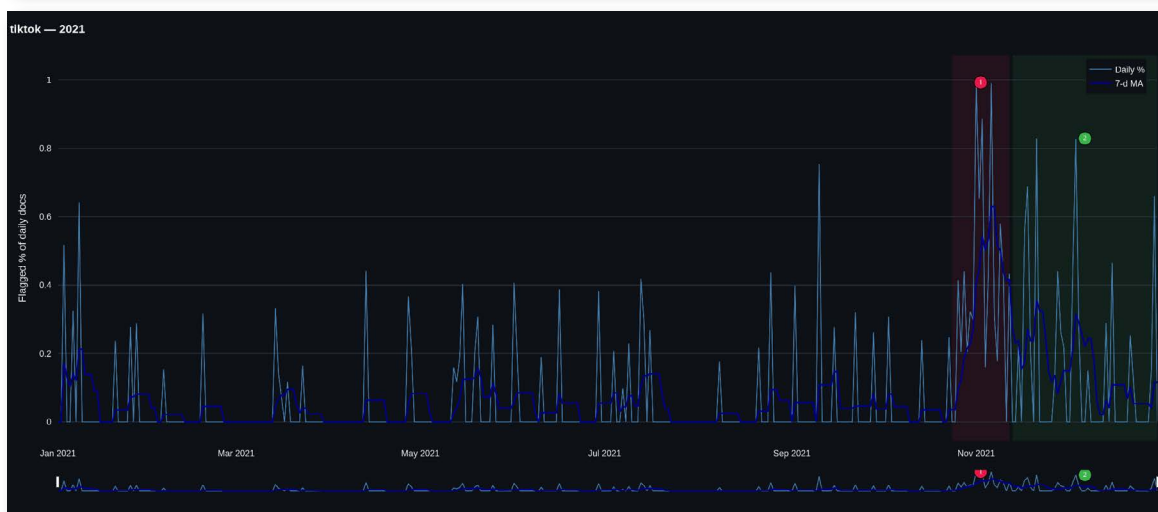

7.1 Evolutie in de tijd

De tijdslijn van 2021 laat twee duidelijk afgebakende golven zien. De eerste golf speelt zich af in het eerste kwartaal en wordt gedomineerd door de fusie van

covid-19-angsten met antisemitisch complotdenken. Op mainstream platforms als Twitter/X, Facebook en Instagram detecteert PELT een periode met actieve pieken begin 2021, gevoed door narratieven over een

Figuur 50:
pieken in het
najaar en de
winter van 2021

*nieuwewereldorde*⁸⁴ bestuurd door Joodse financiers als Soros en de Rothschilds, en door gelijkstellingen van het coronabeleid aan de jodenvervolgving die verstrengeld raken met de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2021⁸⁵.

De tweede golf wordt veroorzaakt door de escalaties in Gaza in mei 2021, de hevigste Israëlisch-Palestijnse geweldsuitbarsting sinds 2014⁸⁶. PELT detecteert op vrijwel gelijktijdige momenten pieksegmenten op onder andere Twitter/X, Marokko.nl en Geenstijl. Op Marokko.nl stijgt de intensiteit het hoogst, waarbij complotdenken wordt vermengd met anti-zionistische en anti-Israël retoriek en onder andere een link wordt gelegd tussen Wahabisme en Zionisme⁸⁷.

Na de piek in mei keert het discours terug naar een lager niveau in de zomer op bijna alle platformen. Dit kan het gevolg zijn van versoepelende corona-

maatregelen. PELT registreert in oktober-november verhoogde segmenten op bijna alle grote mainstream platformen, zoals Twitter/X, YouTube en TikTok, maar ook op alternatieve platformen zoals ggag. Hierbij wordt het Corona-toegansbewijs en de daarbij behorende QR-code (ingevoerd in de zomer van 2021, maar in Nederland pas werkelijk in gebruik genomen in het najaar)⁸⁸ geframed als een stap richting totalitaire controle en vergeleken met de Jodenster. Op veel grote mainstream platformen (Twitter/X, TikTok, Facebook en Instagram), maar ook GeenStijl en Dumpert volgen vervolgens nog pieken in december als gevolg van het proces tegen Thierry Baudet.

De PELT-analyse laat het volgende patroon zien: antisemitisch discours is persistent aanwezig, maar sterk event-gedreven in intensiteit. In 2021 wordt dat patroon grotendeels bepaald door de veranderende corona-maatregelen, daarnaast hadden ook de gebeurtenissen in Gaza in mei 2021 aantoonbaar effect. Complottheorieën vormden in beide gevallen de thematische kern.

⁸⁴ [https://en.wikipedia.org/wiki/The_New_World_Order_\(Robertson_book\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_New_World_Order_(Robertson_book))

⁸⁵ https://nl.wikipedia.org/wiki/Tweede_Kamerverkiezingen_2021

⁸⁶ <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/gaza-strip-escalation-hostilities-10-21-may-2021>

⁸⁷ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Wahabisme>

⁸⁸ https://nl.wikipedia.org/wiki/Coronatoegansbewijs_%28Nederland%29

8. Conclusie

Dit rapport biedt een breed en systematisch overzicht van de aanwezigheid en verspreiding van antisemitisme in het Nederlandse sociale medialandschap van 2021. Door gebruik te maken van grootschalige dataverzameling, AI-gestuurde analyses en aanvullende benaderingen zoals netwerk- en topic-analyse, is het mogelijk geweest om niet alleen de kwantitatieve omvang, maar ook de verspreiding en thematische inbedding van antisemitische discoursen te duiden. De resultaten tonen aan dat antisemitisme online een complex, veelzijdig en dynamisch fenomeen is, dat zich uitstrekt over verschillende platformen, discoursen en vormen van communicatie.

De belangrijkste bevindingen zijn als volgt samen te vatten:

- **Omvang en distributie**

Hoewel antisemitische berichten in absolute termen een minderheid vormen (0,5%), vertaalt de schaal van het datacorpus (bijna 30 miljoen berichten) zich in een aanzienlijk volume: bijna 150.000 antisemitische berichten werden in 2021 door onze methode geïdentificeerd. Deze zijn ongelijk verspreid over platformen, met een bovengemiddelde aanwezigheid op fringe- en semi-geïsoleerde platformen zoals 4chan en Telegram. Wanneer we inzoomen op enkel berichten over de Joodse gemeenschap, stijgt het percentage antisemitische berichten naar ongeveer 13% met opnieuw een bovengemiddelde aanwezigheid op fringe platformen. We meten eveneens een relatief hoge Nederlandse activiteit op fringe media. Van 4chan alleen verzamelden we bijna 60.000 berichten.

- **Taal en context**

Het aandeel antisemitische berichten ligt substantieel hoger in Engelstalige berichten, mede doordat op fringe-platformen veelal in het Engels geconverseerd wordt, maar ook doordat bijvoorbeeld Engelstalige antisemitische boodschappen door Nederlandse Twitter/X accounts geretweet worden.

- **Toxiciteitsniveau van willekeurige online data versus data over de Joodse gemeenschap**

Het discours over de Joodse gemeenschap blijkt structureel toxischer dan het algemene online discours (willekeurige baseline data), met een

duidelijke toename van vijandige en denigrerende toonzettingen.

- **Samenhang met complottheorieën**

Antisemitisme blijkt in hoge mate verweven met complotdenken: twee derde van de antisemitische berichten draagt tevens samenzweringsnarratieven uit. Hierbij staan Joden vaak symbool voor een vermeende mondiale elite die politieke, economische en maatschappelijke crises zou orkestreren. Namen als *George Soros* en de *Rothschild-familie* fungeren als centrale symbolen in deze narratieven.

- **Holocausttrivialisering en -ontkenning**

Circa 14% van de antisemitische berichten bevat vormen van Holocaustontkenning, -bagatellisering of -verheerlijking. Deze uitingen variëren van directe negationistische claims tot indirecte trivialisering; met name vergelijkingen tussen Covid-19-maatregelen en naziterreur.

- **Intersectionaliteit, extremisme en TTLs**

Antisemitisme gaat geregeld samen met andere extremistische discoursen, waaronder geweldadige rechts-extremistische retoriek, anti-Israëlische narratieven en bredere haatspraak (racisme, seksisme, homofobie). Hoewel directe doodsbedreigingen relatief zeldzaam blijven, gaat het in absolute aantallen toch om honderden gevallen, wat wijst op een ernstig risico voor reële veiligheidsdreigingen.

- **Netwerken en verspreiding**

In het Nederlandse Twitter/X landschap worden meerdere superverspreiders van antisemitisme zichtbaar. Met name in de rechts-radical cluster en onder complot-gerelateerde accounts.

- **Topic analyse en overlap tussen antisemitisme en andere vormen van extremisme en haat**

De topic analyse laat zien dat antisemitische samenzweringstheorieën vaak zijn ingebed in een breder narratief waarin ook andere vormen van haatspraak terugkomen, zoals misogynie, anti-LGBTQ+ retoriek en racisme tegenover andere etnische minderheden of migranten. Vaak wordt de Joodse gemeenschap neergezet als een “heimelijke macht” die zaken als vrouwenrechten,

migratie en LGBTQ+ systematisch zou orchestreren. Daarnaast worden bekende antisemitische complottheorieën aangepast aan actuele en typisch Nederlandse thema's zoals de wooncrisis en het zwartepietendebat.

- **Visuele cultuur en memes**

Memes blijken een krachtig medium in de verspreiding van antisemitisme. Figuren als Pepe the Frog (vaak in nazi-uniform of als Hitler) en de Happy Merchant-karikatuur fungeren als herkenbare en gemakkelijk reproduceerbare symbolen, die zowel als expliciet antisemitisch beeld als impliciete 'dogwhistles' functioneren. Ze verbinden eveneens antisemitische retoriek met bredere thema's, zoals migratie, LGBTQ+, abortus, vrouwenrechten en Covid-19.

- **Tijdsdynamiek**

De tijdslijnanalyse toont voor 2021 twee duidelijk afgebakende golven die elk samenvallen met een specifiek ankerpunt. De eerste golf speelt zich af in het eerste kwartaal en wordt gedomineerd door de fusie van covid-19-angsten met antisemitisch complotdenken, verstrengeld met de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2021. Op mainstream platforms als Twitter/X, Facebook en Instagram detecteert PELT pieksegmenten begin 2021, gevoed door narratieven over een nieuwewereldorde bestuurd door Joodse financiers als Soros en de Rothschilds, en door gelijkstellingen van het coronabeleid aan de jodenvervolgving. De tweede golf volgt in mei, aangejaagd door de escalaties in Gaza (de hevigste Israëlisch-Palestijnse geweldsuitbarsting sinds 2014). PELT detecteert op vrijwel gelijktijdige momenten pieksegmenten op onder andere Twitter/X, Marokko.nl en Geenstijl, waarbij Marokko.nl de hoogste intensiteitswaarden bereikt. Na een rustigere zomer registreert PELT in het najaar opnieuw verhoogde segmenten op vrijwel alle grote mainstream platforms. De invoering en verplichting van het coronatoegangsbewijs (ingevoerd in de zomer maar in Nederland pas werkelijk in gebruik genomen in het najaar) wordt geframed als een stap richting totalitaire controle en vergeleken met de Jodenster. In december volgen nog pieken op meerdere platforms als gevolg van het proces tegen Thierry Baudet wegens holocaust-trivialiserende tweets.

Colofon

Titel

Antisemitisme in het Nederlandse sociale media landschap: 2021

Publicatiedatum

Mei 2026

Opdrachtgever

Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) *in casu* Stichting Informatie en Meldpunt Antisemitisme (meldantisemitisme.nl)

Uitvoering en onderzoek

Textgain

Financiële ondersteuning

De onderzoeken zijn mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB).

Methodologie

Dit rapport is gebaseerd op de analyse van publiek toegankelijke online bronnen, waaronder sociale mediaplatformen, discussiefora en andere openbare digitale omgevingen. Voor de detectie en analyse van online antisemitische uitingen werd een combinatie ingezet van AI- en NLP-technieken, meertalige lexicons, contextuele analyse en menselijke validatie, gericht op het in kaart brengen van trends, narratieven, verspreidingsdynamieken en taalgebruik binnen online discussies.

Juridische en ethische disclaimer

De analyses in dit rapport zijn gebaseerd op geautomatiseerde detectie en interpretatie van publieke online content. Hoewel maximale zorgvuldigheid is betracht, kunnen classificaties en interpretaties onderhevig zijn aan contextuele beperkingen. Het rapport heeft als doel maatschappelijke trends en risico's inzichtelijk te maken en vormt geen juridische kwalificatie van individuele uitingen of personen. Persoonsgegevens worden waar mogelijk geaggregeerd, gepseudonimiseerd of geanonimiseerd verwerkt conform de AVG/GDPR en relevante Europese regelgeving.

Vormgeving

Luna 3

Contact

cidi.nl of meldantisemitisme.nl
textgain.com

Copyright

© 2026 Textgain.
Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming, tenzij wettelijk anders is toegestaan.

Online antisemitisme: hoe staat het ervoor?

Sociale media zijn uitgegroeid tot een belangrijke plek waar antisemitische denkbeelden, complottheorieën en haat zich verspreiden. Om een volledig beeld te krijgen van antisemitisme in Nederland liet CIDI, samen met het Meldpunt Antisemitisme en de NCAB, onderzoek uitvoeren door Textgain naar het Nederlandse online landschap.

Deze rapportages brengen de belangrijkste trends, narratieven en ontwikkelingen op Nederlandse sociale media van 2021 tot 2024 in kaart.

Het onderzoek vormt onderdeel van een monitor die de ontwikkeling van online antisemitisme door de jaren heen inzichtelijk moet maken.

Alleen door online en offline ontwikkelingen structureel te volgen, kunnen we antisemitisme beter begrijpen, herkennen en bestrijden.

CIDI meld.
antisemitisme

 textgain

Nationaal Coördinator
Antisemitismebestrijding
Ministerie van Justitie en Veiligheid